

Løssalgpris 25 øre
 Nr. 15. — 3. årg.
 Tirsdag 30. aug. 1949

Kirken, fagorganisasjonen og demokratiet.

Streiftog inn i den store jungel.

Det er i dag tre begreper som spiller en dominerende rolle i vårt samfunnsliv og som er makt-faktorer hver på sin måte i menneskenes livsopfatning og levevis. Det er Den hellige, alminnelige kirke, Den hellige, utilnærmelige faglige landsorganisasjonen og Det hellige, altomfattende demokrati.

Den hellige, alminnelige kirke har forpaktet gudsbegrepet og er blitt en makt over svake og usevstendige sinn. Dens herrer og ledere vokter med pavepolitisk skinnsyke over sine påståtte rettigheter, slåss innbyrdes, men står enig utad og omgjerdet sitt kall med mysticismen i den såkalte apostoliske succession. Reaksjonær, som den ifølge sitt vesen må være, er den årvåkent på

den krenke dens rettigheter. Den lokker med himmelen og truer med helvete, slik at dens får — ja de kaller dem så — blir så opptatt med å komme til himmelen, at de ikke får tid til å stanse opp og være gode mot sine medmennesker. Til dem alle vil vi si: Hvis de ikke har friheten, freden og gleden ved sin side på livsveien, kan de heller ikke vente at disse skal stå ved deres side, når de er nådd fram til det som de tror er målet. Derfor må der snart komme en åndelig fornyelse, et uvær over den kirke som ikke har holdt mål. Dens ledere må bli av en annen støpning, og de må lære å bli tjenere istedetfor å spille kirkefyrster. Under okkupasjonen skapte de en viss nimbus omkring seg, men den ble forspilt i de hatets år som fulgte. De glemte å tjene det gode og laget istedet hekkesabatt etter de beste oppskrifter. Derfor er frafallet fra statskirken i full gang. De som beroliger seg med at statistikken ikke viser påfallende høye tall, er på sviktende grunn, for de kan ikke registrere det mentale forfall som på grunn av folkets åndelige lathet ikke omsettes i handling. Skriften står imidlertid på veggen, og den dag da det statsbærende parti ikke lenger har bruk for denne kverulerende stat i staten, er det uigjenkallelig forbi. Lyspunktet er at der da blir mere plass for personlig religiøsitet, for en innlevelse i gudsforholdet uten dogmer og organisert kirkemakt.

Som det er med denne faktor

i dagliglivet, er det også med Arbeidernes faglige landsorganisasjon, den grå eminense bak sosialistpartiets utøvende aktører. Den er en makt, ikke bare i kraft av sine stadig økende millioner av kroner som med et urverks presisjon innsamles fra de hundreder tusener av lydige medlemmer. Den er ennå mer en makt i kraft av solidaritetstanken, den gjensidige frykt for å bryte kameratskapets forpliktelser. Men mest av alt er den en makt i kraft av streikevåpnets tabu. En pest kan bekjempes, men en streik kan ikke heves uten høyeste ordre. Og det gjentar seg her som overalt ellers, at hvor mennesker regjeres av mennesker, regjerer en demon med. Og vår tids demon er streiken. Vi synes å ha gjort dens navn for

okkupasjonen og uhensiktsmessig under det kamouflerte sosialistdiktatur som fulgte etter. Men den er der stadig som riset bak speilet og vises fram såsnart der er noen som knurrer. Midt i alt dette er der ingen, som for alvor våger å gå i kamp for tredjemanns rett. Organisasjonene har sine krigskasser og kan ta beregnet risiko, men det store folkeflertall står uten maktmidler for å hevde sin rett til å leve et samfunnsmessig liv i arbeidsufredens tider. En blokade, en streik, ja selv en høyst ulovlig sympatiaksjon er som en Augusti befaling om blod på dørene. Enkelte, som betrakter livets foretelser fra tønne på masten, vil kunne si at likesom det var middelstanden som skapte den nyere tids revolusjoner i Frankrike og Tyskland, slik vil den ennå en gang komme til å måtte reise seg, denne gang mot fagorganisa-

sjonenes maktbrynde. Oppgaven blir da å kunne avpasse forholdet mellom rett og frihet, en mektig og verdensomspennede oppgave som neppe kan løses uten kamp.

Her kommer vi inn på den tredje store faktor i samfunnslivet: Det hellige, altomfattende demokrati. Og for å tale med Churchhill: «Kritikken er demokratiets hjerteblod», så våger vi å si, at demokratiet i dag er som keiserens nye klær. Enhver legger i dette begrep hva han vil. Like tivt begrep) er dets eget verk, så så vel som et folks frihet (et rela er også folkets underkuelse dets eget verk. Vi fristes til å sitere paradoksmakeren, proletardiktteren Ivar Lo-Johansen: «Når det ensomme menneske ikke når dit-hen han vil, så går han til sosialistene og innordner seg i kampen

denne ide er blitt et tøyelig begrep. Vi tenker da ikke på «folke-demokratiene» hvis problemstilling er noe for seg selv, men på Vestens demokratier i alle deres avskygninger, fra den engelske parlamentarismen til New Deal, Thagaards-demokratiet og sosialistenes flertal diktatur. All makt er samlet i denne sal, sa en av våre store politikere i parlamentarismens barndom. Men i dag er en vesentlig del av både den lovgivende og den bevilgende makt overført til den eksekutive makt og dens direktorater, og en hver med alminnelig gangsyn vil kunne se at dette etterhvert bringer demokratiet i fare. Men det later til at få reagerer og at førerprinsippet tross alt er på trappene. Vi fristes igjen til et sitat, denne gang av Willy Corsari i «Skib uten havn»: «Massene er som en kvinne. De følger heller et menneske enn en ide. De vel-

ter fram i en bred bølge og tilslutt følger alle blindt med strømmen i hælene på føreren.» Nå vil man kanskje med mistankens skjerpede blikk si: Aja, nå begynner «nazistene» å røre på seg igjen! — Men la oss da en gang for alle gjøre det klart, at vi ikke er tilhengere av det totalitære styresett av noensomhelst art.

— Det er mange som i advarende ordelag begynner å peke på at demokratiene er på vei mot den totalitære stat, og den maktkonsentrasjon som gradvis finner sted, er en farlig fristelse for dem som vil unnta seg folkets kontroll. De politiske partier synes ikke å ha vist disse problemer fornøden oppmerksomhet, og når bare spede presserøster lar seg høre, skyldes det vel dels for lite utsyn og dels

innflytelse på reaksjonsevnen. En medvirkende årsak er også den suspensjon av toleransens prinsipp, som Johan Vogt kaller det, som varte ikke bare i okkupasjonens 5 år, men som fortsatt gir seg utslag i jøssingterroren. Vi tror at det er få som forstår hva det virkelige demokrati har lidd under dette, under blindheten, hatet, forfølgelsen av anderledes tenkende og underkjennelsen av den innsats som ble ytet i de onde år. Nå skal det bli slutt på fagstyret, skrev en ihuga vinstre-mann i «Nidaros» få dager etter «frigjøringen», og det ble slutt. Halvlærtheten overtok, skjema-tenkingen fulgte etter, og så begynte det å bli sprekker i demokratiets murer.

Skal vi komme noen vei i denne tøyelige og nærmest udefinerbare masse av problemer, må vi begynne med å spørre oss selv: Er vi demokrater og hva er demokrati. Før vi har dette på det rene, er det bare en tåpelig lek med ord, mens vi vandrer videre mot tvangsstyre, byråkratisme, absolutt overvåking, politioppsett med alt og alle, kort sagt: Totalitarisme.— Ernst Sørensen skriver i «Spektrum»: «Ideologiene er blitt forstenede lavarester etter den vulkanske ild, som en gang holdt dem flytende og levende i mulighetens sfære. — Er vi realister, så innser vi at uten et nytt impulserende menneske-bilde, vil ingen ny verden kunne

Forts. side 12

Du kjenner meg ikke, bror

Av Stein Sture

Er nakken knekket, er ånden død?
 Du kjenner meg ikke, bror!
 Er målet bare det daglige brød
 og ellers livet en sensommers glød.
 Er dette det ene, du tror?

Det er så mange som venter deg
 til kampen for felles sak.
 Det er så mange som lider som jeg
 og vi har bare en eneste vel:
 det enige, seirende tak.

Den kampen kaller på glød og tro
 og mange vil falle fra.
 Men du og jeg, vi må kjempe for to
 vårt mål er en sikker forbrødringsbro.
 Vi vil bare gi, ikke ta.

Er lommen tom og er hånden svak,
 så si meg det bare, bror.
 For jeg har troen tross vrak i vrak
 og hundrer tusen er fylkingen bak.
 Det gjelder jo kun at du tror.

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1940

Da Arbeiderpartiet undergrov landets forsvarsmakt og oppagiterte folket mot forsvaret

Av kontorsjef Peder Woxholt

ARTIKKEL I.

Dette er innledningen til en meget interessant artikkelserie skrevet av tidligere kontorsjef i Statens Inspektorat — Direktoratet for arbeidsformidlingen, og de siste okkupasjonsårene mønstringssjef i Kristiansand S.

Det var herr Woxholt som i 1923 foreslo kobbinasjon av hyreformidling og mønstring, og en departemental komite hvor han var medlem, sluttet seg til forslaget i 1930-årene. Kombinasjonen er nå gjennomført.

Herr Woxholt har vært en ivrig forsvarsvenn. For å markere sin stilling til den politikk som hadde ført vårt land i ulykken, meldte han seg sønn så mange andre inn i NS i 1940.

Artikkelen er ramsalt som de hav Woxholt seilte på i 10 år.

Red.

God keep my memory green.

Charles Dickens.

Vi som med sorg og harme har levd gjennom de tider da arbeiderpartiene drev sin fedrelandsløse oppøsning mot forsvaret, med nedvurdering av alle nasjonale verdier. Vi huseker denne niddingdåd, — husker så «knuvane enno kvitne knyttar». Og vi husker hvorledes denne gift som disse mennesker sådde, grep om seg i folket, også innen de andre partiene, med det resultat til slutt at vårt land lå helt åpent da tyskerne kom.

Men det er andre som ikke vil huske. Det er dette kompakte flertallet som dengang lot seg rive med på dødsferden inntil randen av stupet, og som først endret signaler da det var for seint. Disse døgnfluer som ble født en uværnsnatt er det som nå søker å kegle egne misgjerninger, som forgyller jøssingenes kirkespir og får Oslo-bispen til å gale.

Og ikke bare det, men de som dengang sto i brodden for niddingsverket, blir nå stillet fram som de siste dages hellige. Det kan her være nok å minne om at de to som vel framfor noen andre har skylden for vår største nasjonale skam, er blitt hedret som ingen andre. Den ene har Stortinget i juni 1945 gitt en æreslønn på 12 000 årlig, og det etter forslag båret fram av høyres fører! Den andre — lakeien av det brukte gevær — ble av det neste storting satt i landets første ærestilling! Der var ikke et mus som peip.

Forspillet til 1940, undergravningen av landets forsvarsmakt, det lange mareritt, — historien om det er ennå ikke skrevet. Våre historikere hadde det for travelt med sine materialistiske ideer til å ofre landets verne-makt utad en tanke. En av dem, Vilhelm Keilhau, han som i 1934 underlig nok ble professor i sosialøkonomi fordi han skulle væ-

re så flink til å skrive historier, sendte i oktober 1938 ut et verk: «Det norske folks liv og historie i vår egen tid.» Han som så mange andre vil nå etterpå ha det til at han var ivrig forsvarsvenn og uenig i den politikk som da ble ført, men i dette verket, sendt ut på en tid da det brente under føttene, er der intet som tyder på det. Han kritiserer både dette og hint, fra valutapolitikk til bridgens seiersgang, men om den forsvarspolitikken som var blitt ført i 1920 og 30-årene, ikke et ord. En skulle tro at den som i 1938 ville fortelle om vårt folks historie i vår tid, ikke kunne unngå å komme inn på det som var en av livsnervene i folket, for mange av oss den viktigste. Men Keilhau, greier det lekende lett. Han smyger gjennom bøygen, han tier. Om arbeiderpartiets mange avrustningsforslag i denne periode og i sammenheng med partiets fedrelandsløse forsøk på å drepe viljen til nasjonalt selvforsvar i folket, — om dette ikke

et ord. Så gjennomført er tåkeleggingen hans at han heller ikke nevner noe om de historiske merkepeleer på skråplanet nedad: den sivile forsvarskommissjonen av 1920, forsvarsordningene av 1927 og 1933, sabotasjen av det hele, — om dette ikke en stavelse. Den som vil være med å skrive historie, bør kjenne sitt kall, å være en vekker for folket. Ikke feigt tie, til vindene har snudd seg.

Men som med Keilhau så med mange andre mindre menn som nå brisker seg:

Gik til sin gerning de norske mænd viljeløst vimrende, vedt ej hvorhen.

Det var den gangen da mest det gjaldt.

Nå lyder parolen fra de samme tåkekretser: La oss glemme alt dette. Men til det sier vi: nei og atter nei! Det folk som ikke i botsgang vil ta lærdom av historien og egne misgjerninger, er ikke liv laga. Den må også blind være som ikke ser at den drakesæd som ble sådd i hine usæle

år fram mot 1940, fremdeles ligger der som gift i folkelegemet. Ennå skriver Arbeiderbladet, så seint som i april 1946, at det er «ammestueprat eller demagogi» når våre militære autoriteter og forsvarsvennene hevder at vi ville ha unngått invasjonen dersom vi hadde holdt vårt forsvar i orden. Ennå sender stedlige grupper av gamle partitravere inn protestresolusjoner mot det arbeidet som nå er tatt opp for å styrke vårt forsvar med sikte på neste korsveg. Og således eller liknende ovringer på andre hold. Den må blind være som ikke merker at det ulmer under askehoppen, ferdig til atter å slå ut i lys lue så snart vinddraget snur seg.

Samstundes ser vi at likesom Oslo-bispen røkter sitt kall, i svik mot den mester han skulle tjene og det evangelium han er satt til å forkynne, således berggraverer også de verdslige styremakter i hat og hevnløst, i svik mot grunnlov og alminnelige menneskerettigheter og for å tåkelegge uslingenes forræderi mot folket i hine usæle år.

Vi av norsk bondeætt som har våre slektsrøtter i dette landet så langt tilbake tradisjonene går, og som dengang følte oss forrådt, vi hatet nok også, det er så. Hatet dette herket som arbeidet på å bryte ned helt vårt militære forsvar, for at de selv, etter ordre og retningslinjer fra Moskva, i størst ro og mak kunne komme til med sin borgerkrig og sitt diktatur. Men overskyggende dette, under og over det hele lå en dyp hjertesorg og harme. Det kunne ikke hende, Gud den almektige det måtte ikke skje!

Da så det hendte at det folket som mest hensynsløst hadde prediket korstog mot ånden fra Moskva, brøt inn i landet, da så vi i det, og gjør så fremdeles, en Guds straffedom. Eiller som Gabriel Scott skrev i mai 1940:

Mitt eget land, ditt skip på grunn, hør, kisten klapper med sitt lokk, nå er den kommet, dommens stund! Det voldte denne streberflokk, for hvem partiets ve og vel gikk foran fedrelandets hell og var dem vinning nok.

Det voldte Lokes onde sed, som spratt med nidd og broderkliv og ødte barnets sjelefred og skjendet det i moders liv. Nå melder skjebnen hårdhendt fra, nå står du ved ditt Galgota — ditt hovedpannested.

Du land som rev din forsvarsvoll og brøt ditt verge over kne — nå spør det mot deg tusen fold: Hvor kunne du la dette skje?

Forts. side 11

For sent!

I «Ny Russ» står det noe om at de kristne ikke forstår å ta sjansen når den byr seg, men har en «merkelig tendens til å komme for sent».

Jeg har måttet tenke på det i forbindelse med min utmelding av statskirken. Jeg fikk da det spørsmål fra soknepresten om jeg ville sørge for at mine barn ble opplært i den kristne tro. Jeg svarte tilbake at dengangen da jeg og mange, mange mødre med meg ble slept avsted til konsentransjonsleirene i 1945, stod barna våre både hjelpeløst og venneløse igjen. Visåi kke noe til at det hverken på verdslig eller kirkelig hold var noen som bekymret seg om deres framtidige oppdragelse.

Den gangen hadde kirken en sjanse til å vinne barna, til å gjøre noe godt, til å ta hånd om såre sinn og forlatte små stakkarer. Ble det gjort? Ikke det jeg vet om. Jeg så en tolv års gutt som hadde klatret opp i et tre for å få et siste glimt av sin mor da bussen kjørte oppover bakkene til Ilebu. Han satt alene igjen i et tomt hus, hvor far og mor og eldre søskende var «tatt vare på». I mange uker visste jeg ikke hvor det var blitt av min sønn på 8 år. Andre mødre hadde det likedan. Vi tenkte på barna våre natt og dag, men var ute av stand til å få forbindelse med utenverdenen så vi kunne få vite hvor det var blitt av dem.

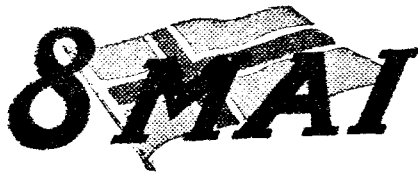
En dame jeg ble stuvet i celle sammen med hadde to geiter. De ble det tatt vare på. Da den 3. dame på cellen bad vaken om å få sende en beskjed til noen venner om å ta seg av hennes 10-årige sønn, svartes det at «slikt krapyl skulle forgå likevel, så det var ikke noe å bry seg om

Jeg tror trygt vi kan si med «Ny Russ» at kirkens menn ikke forstår sin besøkestid, men som regel nøler så lenge at de kommer for sent. Hva hadde de ikke kunnet gjøre i 1945 i de lovløshetens dager? — Og hva gjorde de?

De preket hatets evangelium, dømt menneskene uheret og fordømte dem uten å kjenne dem. De preket øye for øye og tann for tann, stikk imot Kristi bud. De sviktet kirken og kristendommen som den vel aldri noen gang i historien er blitt sviktet. Kjærlighetens bud, som Kristus sier er det første og største bud, det glemte de helt. Og budet om at du ikke skal slå ihjel, glemte de også. Ja sogar det budet om ikke å si falsk vitnesbyrd imot sin neste, glemte de.

Og i saken med Skancke gjemmer de seg bak at 600 av dem har satt sitt navn under en ansøking om benådning for ministeren. Det risikerte de ingenting ved å gjøre, som et skuebrød. Nei, hadde det vært en eneste rakrygget mann blant disse 600, så hadde han sagt: Dersom vi skal gå til gjengjeldelse mot Skancke med å ta hans liv, da nedlegger jeg mitt embete. Jeg vil ikke ta hevn, og jeg vil ikke slå ihjel. Det hadde vært en prests rette reaksjon i den saken, og det hadde vært hans plikt som kristen. Selv Olga Bjoner, som mange har så meget å klandre, satte sin stilling inn da det gjaldt å omstøte en dødsdom. Og hun risikerte mere enn bare å miste stillingen, hva prestene neppe hadde risikert engang. Her hadde prestene kunnet slå et slag for kristendommen. Heller har de ikke kjent sin besøkestid.

M.

Redaktør og utgiver
NILS VIKDAL
Kristiansund N. Box 41
Telefon 1330

Bladet utkommer 2 ganger i mnd.

Abonnementspris
kr. 3,00 pr. kvartal.

Gravtale

Det 93. ordentlige storting ble høytidelig oppløst 28. juli. Him-melen er skyfri, mener Koths etterfølger, og dermed kan folkets kårne dra hjem for å forberede valgkampen. Hadde ikke den stått for døren, ville de nok ha fått i stand en høstsamling, for de liker seg i stortinget og. «Å Lavinia, korridorene, vet du hvad de er? Tenk deg et fabeldyr med en mektig hjerne, det er salen, den høye, lyse, utadvendte sal, men korridorene, det er ryggmarven, organet for de hemmelige innskytelser og tilhvisknninger. Og vet du først, hva der er foregått i ryggmarven, Lavinia, så er beslutningene i hjernen en opplagt facitt».

Nu er dette forbi etter fire lange år. Det storting som ble valgt i 1945 under fellesprogram mets lammende slagskygge, hadde 100 nye, uprøvede representanter, og likesom i England seilte sosialistene inn med et dominerende flertall, som satte sitt preg på hele perioden. Riktignok skulle der i ett og alt handles etter fellesprogrammet, og det førte til en evnukaktig opposisjon, mens sosialistene gjorde framstøt etter framstøt. Det har sitt mål — en sosialistisk stat — klart, og de regner nøkternt og riktig ned, at de tar et skritt ekstra fram, vil et mulig senere flertall mot dem ikke ta dette skritt tilbake. Hva de har erobret, vil de beholde, fordi ingen har mot til å bli beskyldt for å være reaksjonær her i landet. Selv det konservative parti, høyre, erklærer å være et nasjonalt framskrittsparti og har vært med på å strekke seg meget lengere enn skinnfelden rekker. Følgen er at de har fått kolde føtter. Bondepartiet har heller ikke noe å skulle ha sagt i all sin uensartethet, når det gjelder ideologiske syn. Den underlige framtoning som kaller seg Kristelig folkeparti, teller ikke i politikken. Det har ikke Kristi radikalisme og heller ikke hans be-seirende idealisme. Venstre, i strid innbyrdes, vil gjerne være saltet i norsk politikk, men dette saltet er blandet med sand, og det gnisser mellom tennene. Kommunistene er, hva man el-lers mener om dem, konsekvente inntil blindhet. De går like på fjellveggen og tror, at den skal

vike. De er først og fremst Moskovi-ter og senere hen til en viss grad nasjonale, men tar ikke i betyning å åpne alle sluser mot øst, om mulighetene for en over-svømmelse er der. Overfor disse spredte krefter står det såkaldte arbeiderparti med den mektige fagorganisasjon i ryggen, og her har vi et av de kommende proble-mer i norsk politikk. Det har vært arbeidsfred her i landet i de siste 4 år. Det kalle s arbeids-fred, når ikke Arbeidernes fag-lige landsorganisasjon offisielt setter streikebølgen i gang. Men det kan være på sin plass her å minne om, at der i 1948 tross sosialistenes flertall i stortinget har vært 58 ulovlige konflikter her i landet omfattende 6000 arbeidere og med 92.000 tapte arbeidsdager. Hva vil det så bli til om partiets velgere, trett av den Gerhardsenske sosialistpolitikk, med tvangsdirigering av lav levestandard, blir sittende hjemme på valgets dag, og dermed foranlediger at de andre partier får flertall i stortingssalen? Vil da streikevåp net offisielt bli gravet opp igjen 10 år etter den første okkupa-sjon? Og vil Det norske arbeiderparti med Arbeidernes faglige landsorganisasjons velsignelse ta i bruk de revolusjonære og udemokratiske metoder? Eller skal vi få oppleve å se disse to maktfaktorer i innbyrdes kamp om makten over de umælende arbeideres legeme og sjel etter at de så lenge har holdt det gående uten å ta dette påtrengende spørsmål opp til behandling? Ja, der reiser seg så mange proble-mer, at vi politisk ubestotte nes-ten kan være glad til, at vi kan stå som passive tilskuere, en rolle som sosialistene har gitt oss med alle de andre partiers kort-synte samtykke. —

Det får være som det vil med disse problemer, som vi lover å følge med en jakthunds iver. I dag er det stortinget vi skal tale om, altså det nu oppløste storting. Vi har intet å takke det for. Det godtok Londonregjerin-gens forfølgelse av oss som var hjemme, og denne forfølgelse som er blitt en like stor ulykke for vårt land som svartedøden, har brakt en uhyggelig sum av lidelser over henimot en femtedel av befolkningen, hindret landets og folkets velferd og brakt skam over oss alle i verdens øyne. Selv har dette storting vært så blindt, at det ikke har sett at rettslig og mentalt går jernteppet mot vest til Norskehavet og at Pra-ha og Oslo er marionetter i det samme spill om individets rett og at dogmet om demokratiet er gått alle dogmers vei. Dette storting har ikke sett, at barbariet lever i oss alle, at det ligger like under overflaten og at det skal lite til før det bryter igjennom. Sannheten, som er en kostelig vare, er den at massene er i den grad vennet til talemåter, at de bare lytter til ordenes klang, uten egentlig å forbinde noe med,

Landssvikpoliti og domsstoler snart avviklet

Bare seks igjen av 43 ekstraordinære statsadvokater og fullmektiger

Den siste av landssvikavdelingene ved lagmannsrettene, avdelingen ved Eidsivating, skal nedlegges 1. juli, og dermed er det av våre domstoler bare Oslo byrett som har egen landssvik-avdeling. De steder hvor det har vært opprettet slike avdelinger er arbeidet forlengst overtatt av de ordinære domstoler, men opphopningen av langvarige saker i Oslo, spesielt mot profitt-er, har gjort at byrettens landssvik-avdeling må være i funksjon i hvert fall ut året.

Men det er ikke bare ved domstolene at det ekstraordinære appa-ratet som ble satt i gang på grunn av landssvikoppjøret nå er under avvikling. Bortsett fra i Oslo er de spesielle landssvikavdelinger ved alle landets politikamre etter hvert oppløst, og også i hovedstaden er styr-ken sterkt redusert. I de første årene var avdelingen oppe i 600 mann, men siden i fjor vår har det vært en meget sterk avgang, og pr. i dag er det bare fire fullmektiger og tolv tje-nesmenn tilbake. 15. mai sluttet alle midlertidige etterforskere, slik at den gjenværende styrken består av fast an satte politimenn, som metter hvert vil gå inn i de vanlige avdelinger.

Så lenge domstolene i Oslo arbeider med landssviksaker vil det være nødvendig å ha noen politifolk som utfører supplerende arbeide med de saker som behandles, men antagelig vil selve avdelingen snart bli avviklet. Av de politifolk som etter hvert er sluttet ved landssvikavdelingen er en del faste polititjenestemenn, som nå er flyttet tilbake til sine tidlige-re avdelinger. Mange er sluttet helt ved politiet, mens andre er tatt opp i de ordinære politikorps. Det har vært vanskelig å få tilpasningen til å bli helt smertefritt, forteller ekspedisjonssjef Rognlien ved Justisde-partementets politiavdeling, men stort sett er det gått over forventning.

Også den ekstraordinære påtale-myndigheten i landssviksaker er nå sterkt skrumpet inn, opplyser byråsjef Bloch ved 4. sivilkontor. En tid var det i hele landet oppnevnt 28 ekstra-ordinære statsadvokater samt femten hjelpestatsadvokater og juridiske full-mektiger. For øyeblikket er det bare

hva de betyr. Følgen er at en hver demagog kan få folket med på hva det skal være. Slik var det i 1945 overfor NS-folkene og slik kan det bli ved valgene 10. oktober. Vi venter oss ikke meget av det, kanskje noen smuler fra demagogiens bugnende bord, men ikke det mentale oppgjør, som igjen kan gjøre oss til ett folk.

Vi skal ved en senere anled-ning behandle selve valgsituasjo-nen og våre stemmeberettigede pårørendes stilling til den. Vi nøyer oss i dag med å følge det 93. ordentlige storting til gra-ven. Vi har ingen blomster å leg-ge på dets bære, og det vil bli minnet av oss som rettsløs-htens tjener med maktkonsentra-sjonen hos en gruppe, hvor my-ten om staten er blitt den moder-ne Molokk, som peker henimot absolutismen og mot demokrati-ets undergang.

fem ekstraordinære statsadvokater igjen, derav en i Oslo/Akershus, en i Østfold, en i Trøndelag, en i Nord-Norge og en ved riksadvokatens kon-tor. Dessuten er det en hjelpestatsad-vokat i Hedemark. Statsadvokaten i Trøndelag skal slutte 15. august, og hans kollega i Nord-Norge omkring 1. oktober. Bortsett fra statsadvoka-tene i Oslo/Akershus og ved riksad-vokatens kontor, som begge antage-lig kommer til å være i funksjon til neste sommer, vil den ekstraordinære påtalemyndighet sannsynligvis være avviklet innen årets utgang.

Øverstående er hentet fra «Morgenbladet», som tross sin konservative innstilling til livet liker å frådse i det såkalte lands-svikoppgjør. Som formildende omstendigheter kan dog anføres, at bladet gir plass for overløge Scharffenbergs fortrinlige artik-ler — noe som har bidratt mek-tig til å holde bladets lesekrefts oppe. Men det er en historie for seg.

Det som den skattebetyngede leser heller ville vite, er hva hele dette rettsapparatet har kostet og i fremtiden vil komme til å koste. Det er omhyggelig skjult i et virvar av poster på justisde-partementets budsjett, men det omfatter allikevel bare de direkte utgifter. Hva landet taper i direkte skatter og i tapt arbeids-fortjeneste, andrar til beløp, som langt overgår Marshallhjelpen, men det er der ingen som vil tale om. Tenk om det var et mannfolk i stortinget, som våget seg fram på i en spørretime. Han ville sannsynligvis få det korte svar: Det må være ro omkring rettsoppjøret. Og dermed vil det for en gangs skyld bli stille i stortingssalen.

For tiden sitter der ca. 1200 landssvikfanger inne til soning — 500 med idømte straffer over 8 år og 700 med straffer på 8 år og under. Av de 700 vil ca. 500 bli løslatt på prøve i løpet av inne-værende år, opplyste justismini-steren i Stortingets spørretime onsdag 15. juni.

Det er meget betegnende for bladmentaliteten her i landet, at selveste Morgenbladet forsyner denne meddelelse med overskrif-ten «Bare 1200 landssvikfanger».

Dette «bare» inneholder imid-lertid en usigelig sum av nød og lidelser — ikke bare for de 1200, som er sperret inne under ned-verdigende forhold slik som på Hustad, men også for deres fami-lie, hustruer som sliter for føden, og barn som hundses og daglig får erfare, at der er noe i veien.

Det kan også ha sin interesse å se litt på hva tallene innebærer for det skatteredne folk i sin al-minnelighet. 500 fanger med straffer over 8 år, dvs. fra 9 år og oppover til livstid. Hvis vi beskjedent setter middeltallet til 12 år pr. fange, vil dette bety 500 fanger multiplisert med 12 år a 365 dager. — Dette utgjør 2 190 000 dager. Hertil kommer

Forts. side 18

Tak.

Knut Hamsun takker for all vennlig oppmerksomhet.
Nørholm, 5. august 1949.

Det ledende katolske tidsskrift The Tablet angriper rettsoppgjøret i Frankrike

Den franske opinion går inn for amnesti

Den legaliserte terror må ta slutt — Dommen over Petain har ingen juridisk gyldighet

I den siste tid er det katolske tidsskrift THE TABLET blitt svært frittalende. Bl. a. har det ikke lagt fingrene mellom når det gjelder det franske «rettsoppgjøret». Dessverre har ikke bladets oppmerksomhet ennå festet seg ved det norske «rettsoppgjør», men en skulle tro at også det ville gi atskillig stoff for et blad som THE TABLET.

THE TABLET utkommer i London, og har stor innflytelse. I det nummer som utkom den 9.4.49 kommenterer bladet noen uttalelser som de Gaulle er kommet med i forbindelse med marschal Petain. de Gaulle skal nemlig ha utfalt, at han mens han var med makten under og etter krigen var nødt til å gjennomføre endel rettslige tiltak, at det dengang var uunngåelig at følelsene gjorde sin innflytelse gjeldende, men i dag var det nødvendig med en revisjon, at det er uforsvarlig at en viss del av ungdommen skal fortsette å råtne i fengslene og konsentrasjonsleirene.

Angående Petain så var det et stort menneskelig og nasjonalt drama. «Det var nødvendig for Frankrike å dømmes han, for han symboliserte kapitulasjonen og samarbeidet med fienden, selv om han ikke absolutt hadde ønsket det. Men — i dag er det en gammel mann i en festning, en gammel mann om hvem hverken jeg, eller andre, glemmer at han engang ytet Frankrike store tjenester. Hvorfor skal han dø uten å ha sett et tre eller en grøn eng?... Øyeblikket synes å være inne for denne mann, som en gang var bærer av Frankrikes storhet, til å dø i verdige omgivelser. Trass i det faktum at han gjorde seg skyldig i en fryktelig misforståelse», er han nå

*) Det er et spørsmål om det ikke er de Gaulle selv som har gjort seg skyldig i en «fryktelig misforståelse». Det var nemlig han, som leder av den franske motstandsbevegelsen, som var en noe annen franskmann har hjulpet bolsjevikene inn i hjertet av Europa, og i samarbeide med kommunistene pånytt bragt den røde terror og borgerkrigens spøkelse inn over Frankrike igjen. Tro om ikke det er en verre «misforståelse»?

ikke annet enn en harmløs gammel mann. Men det er av betydning at dommen over ham blir opprettholdt.»

Til dette bemerker The Tablets korrespondent i Paris, at uttalelsen er interessant. Det er første gang at de Gaulle har utfalt seg nærmere om utrenskingen. Kampanjen for alminnelig amnesti har gjort betraktelig framgang, i særdeleshet fordi bøker og skrifter som har vært undertrykt nå begynner å bli kjent, trass i at

kommunistene i mange tilfeller har ødelagt butikkene hvor de ble solgt.

Som svar på et nylig framsatt spørsmål i de Gaulles avis CARREFOUR ga en rekke ledende personligheter uttrykk for den voldsomme opinion for det amnesti som hadde vært kommet for lenge siden. Cardinal Saligôge, Francois Mauriac, Raymond Ab-

ron og mange andre var generelt enige i prinsippet. Og i sannhet, det er på høy tid, sier bladet, at den bølge av legalisert terror som har virket helt kvalmende på en uavhengig fransk opinion fra begynnelsen, må ta slutt og dens verk såvidt mulig gjøres godt igjen. Inntil helt nylig har det vært umulig å få faktiske opplysninger om omfanget av

dette onde. Men det begynner nå å bli mulig å få tak i dokumentene, og fransk rettsvesens anseelse i utlandet vil lide meget alvorlig hvis der ikke straks kommer et omfattende amnesti.

The Tablet skriver videre at de Gaulles uttalelser viser at der er gjort betraktelig framgang i den kampanje som ble startet nesten alene av Mauriac i 1945. I betraktning av de Gaulles framtrepende stilling på den politiske arena i etterkrigstidens Frankrike burde det gi regjeringen mot til å ta et skritt som alle parter feigt har veket tilbake for under presset av kommunistenes propaganda.

Det uheldige er imidlertid, sier bladet, at de Gaulles uttalelser er en så vek start som overhodet mulig for en aksjon. Det var de Gaulle som ga amnesti for (Frankrikes ledende) kommunist Thorez, uten å nevne grunnlaget for dommen over ham, nemlig at han var dømt for desertering og forræderi. de Gaulle kunne ha gjort noe bedre enn å blande seg opp i en sak som angår hans egen ære. Først og fremst foreslår han at Petain skal løslates

og gis en slik slik slik slik rettslig berøvet sin ære. Det er imidlertid senere fastslått at ingen av anklagene mot Petain hadde den minste juridiske gyldighet, som historisk sannhet. Han ble dømt av en rett som ikke hadde noen anerkjent autoritet, fordi de politikerne som alene kunne ha vært hans dommere var for feige til å påta seg den plikt som ville ha ført til at de selv var blitt skyldige sammen med anklagede, hvis de da i det hele tatt virkelig ville ha tillatt at der ble anlagt sak mot ham. Petain har dertil utfalt at han ikke vil ta i mot løslatelse så lenge noen av hans underordnede sitter i fengsel for å ha adlydt hans legale ordre. Og han vil ikke ta i mot en æreløs frihet.

Bladet skriver videre at saken kunne bli ordnet hvis de menn som regjerte Frankrike i 1945-46 ville innrømme at de var fullstendig ført bak lyset av den kommunistiske taktikk, på samme måten som Vestmaktene ble det under forhandlingene i Teheran og Jalta. Bare de Gaulle kan ta initiativet til å gjøre en slik innrømmelse.

Hans ovenfor nevnte uttalelse, hvor han medgir at følelsene på den tid hadde stor innflytelse på domene, er riktignok en frykt som start. Men allikevel er det en oppmuntrende framgang, sammenliknet med den hårdnakkede taushet som er blitt opprettholdt på offisielt hold.

Tarantell.

Forfølgelsen til graven

(Ikke tatt inn i avisen hvor en prest veileder sin menighet)

Av lektor K. E. Marstrand

Hr. sokneprest ...s veiledning herom i ... kunne innledningsvis innby til å dvele ved vår mangel i alminnelighet på den aktsomhet likeoverfor nesten som det franske ord om honni som mener til. Vi er allerede i kamp med ordet når vi har lest «Folkedommen over NS». Der forekommer ikke, så vidt erindres, et eneste sted på de 51 sider i boken at forfatteren synes å ha kommet i hu vår barneleardom, som soknepresten minner om, og som, så langt det er mulig, søker å hindre at vi gir plass for den tanke at forfatteren, den høye Kirkenes mann, med sin bok og sin forfølgelse til graven skulle være personifikasjonen av etterkrigstidens forsyndelser mot sannhetsordet fra barneårene. Det andre ord herfra, om erkjennelse og bot, som også er en hovedbetingelse for at Korsmerket fra Golgata skal kunne bæres — til vitnesbyrd om at man ikke er av verden — synes han som Kirken har skjendet sin tillit, heller ikke å ha latt få anvendelse på sin person.

Men er det ikke så at det i Skriften også heter: «Den lunkne vil jeg utspy av min munn?». Når man begår den hjerteløse, ukristelige handling å nekte sine medmennesker å få sitt navn på sin grav (forbudet er nå opphevet), så er det ikke lett og forstå hva skriftordet skal tjene til om det skulle være daddelverdig at en og annen da kommer i affekt. Forbudet lød kort og brutalt: Minnesmerker, navneplate, tiltales ikke på NS-medlemmers grav. Det er dette det i første omgang gjelder, at endog en navneplate var forbudt. I januar måned i år ble navnebestemmelsen opphevet; men en ny er kommet.

Sokneprestens betraktning rokker ikke ved at Kirkedepartementet sanksjonerte en bestemmelse som var av landsviktig art, til å gjelde bare Oslo bispedømme. Den mulighet at solkors og hakekors kunne brukes på gravstedene var ikke lokal. Det var fanatiske og slette NS-personer også ellers i landet, ikke minst i ...s nærmeste bispeby. Det var derfor ikke almene kirkegårdshensyn departementet viste omhu for. Departementet hadde kon-

takt med en ånd som der ikke var kirkegårdspietet over.

Når soknepresten henviser til at de ledende NS-folk holdt til i Oslo, skyldes det vel uoppmerksomhet for at det ingen betydning har for spørsmålet om navn på gravstedet. Et blett og bart navn kunne ikke være en vanhelligelse. Men selv om et ledernavn var det, var det ikke nødvendig at en passiv partifelle ikke skulle gå fri av bestemmelsen. Det er ikke langt fra at terror og en folkemassener ute på bondelandet. Har noen av dem fått militærbrann, skal alle slaktes. Det er heller ikke langt fra tanken går til det som har fått navn av rettsoppgjør, bare at der her går en heid befengte omkring som ikke er blitt kontrollundersøkt.

Det er således ikke anledning til fornuftsmessig å dele sokneprestens oppfatning at bestemmelsen ble truffet for å verne om gravfreden. Denne fred ble tvertimot krenket av myndighetene selv; ti ikke engang de sorgende etterlattes avskjedshilsen «Hvil i fred!» fikk den avdøde med seg i graven.

Soknepresten karakteriserer bestemmelsen som midlertidig i overgangstiden. Står soknepresten her på sannhetens grunn? Bestemmelsen ble gitt umiddelbart etter frigjøringen, men først i januar i år ble den opphevet. Og den ble ikke opphevet av egen drift. Fra legmannshold ble gjort en henvendelse om saken til en høystående kirkelig person (ikke i Oslo bispedistrikt), og vel en uke senere ble det i kringkastingen kunngjort at bestemmelsen var opphevet. Hadde også alt legfolklet vært lunkent, ville altså det kyniske forbud fremdeles ha vært gjeldende.

«Selv om det var bare en av hundre av tidligere NS-folk som skulle finne på noe slikt, må en vel ha en bestemmelse å støtte seg til for å verne om freden på kirkegården.» Dette er sokneprestens ord.

Der ble for en del år tilbake av en unansjonal samlig utdelt trykte plakater med sluttordene: «Ned med troen, alteret....» Ikke engang alteret

Etter soningen

Før 1875—80 årene var straff-fanger ofte ille stelt når de etter soningen ble sluppet ut av straffanstaltene uten en skilling i lomma.

Hvis ikke slektninger eller venner da møtte opp og ytet dem litt hjelp i den første tid, så ble de gående i byens gater uten hus og mat — ofte usselt kledd.

De hadde den gang ful anledning til å søke arbeide, men i de tider var det vanskelig å få arbeide — særlig for en som kun hadde sitt siste vitnesbyrd fra straffeanstalt.

Når de hadde gått noen døgn uten hus og mat, ble de nødt til å ta seg tilrette og ble innsatt på nytt.

Imidlertid begynte noen fornuftig tenkende mennesker med hjertelig og ansvarsfølelse (noen slike finnes nok også nå, men neppe blant dem som skrev «Landssvikanordningen») — å se nøyere på forholdene, og disse fant at mange av de løsslupne fanger ikke hadde annen utvei enn å ta maten der de fant den, når sulten ble utholdelig.

Det ble da stiftet offentlige og private hjelpeforeninger, som tok seg av fangene. — Nå blir de dresset opp og utstyrt med litt penger så de kan reise hjem — eller annetsteds hen. — Men hjelpeorganisasjonenes viktigste oppgave er å skaffe de nevnte fanger arbeide hurtigst mulig, så de kan bli nyttige borgere av samfunnet og gjenvinne aktelsen for seg selv.

Deres gamle arbeidskamerater tok med vennlighet imot dem. Forbrytelsen var sonet, — oppgjort og skulle dermed være glemt.

Anderledes stiller det seg nå med de såkalte landssvikere. Endog de passive medlemmer av «Nasjonal Samling», som 4 dommere i Høgsterett erklærte ikke kunne straffes for sitt medlemskap, da det ikke var ulovlig, og justisdepartementet 3. desember 1940 erklærte det samme, — så ble de passive NS (det snakkes om 60 a 70 000) kastet i fengsel. — De ble fratatt sine hjem, sitt bohave, kontanter, bankinnskudd, pensjonsinnskudd og andre sparemidler — alt under påskudd at de hadde dårlig nasjonal holdning.

Når det passive medlem av «Nasjonal Samling» har utsonet den idømte straff og da settes på gata, står han der med sin sultne, gråtende familie uten tak over hodet, — uten eksistensmidler av noe slag, — fradømt sin rett som norsk borger i minst 10 år og fradømt retten til å søke arbeide, utelukket retten til selvstendig erverv, tap av adgang til å eie eller erverve fast eiendom. — Blir er gårdeier fradømt sin eiendom, så mister alle barn og barnebarn denne arv.

Tror noen at selve Belsebub kunne finne på noe mere djvelsk?
O. Hedalen.

Professor Andenæs har det ikke godt

Reaksjonen mot ham blir mer og mer tydelig

Landssvikoppgjørets regjering har en tro disippel i professor Andenæs. Han forsvarer rettergangen og landssvikrettens menn i tykt og tynt, ja så ivrig, at han oftest kommer sørgelig slett i fra det, fordi det hele blir mani. Men pliktstro er han som takk for sine embeder.

Selv i sine forelesninger på Oslo universitet for de juridiske studenter kretser han omkring rettsoppjøret. I siste semester foreleste han i strafferett og benyttet enhver anledning til å komme inn på landssvikoppjøret. Det gjelder om å ensrette flest mulig studenter. Hans forsøk på å slå vitser på Akershus landsfengsel i dag og på Ole Høilands tid var imidlertid så ille anbragt og ble mottatt med slik

isnende ro, at han rødmet. Og det var jo ikke så lite.

At han også avlegger små fintende visitter hos sin gamle lærer, professor Skeie, er i stilen. Men reaksjonen mot ham blir mer og mer tydelig. Vi holder oss til Skeie, er parolen. Og dette går også igjen hos manduktørene som ofte direkte polemiserer mot den unge regjeringsprofessor. Det gjelder ikke minst den Franske formel: Tiltalte måtte forstå.

Det kan i denne forbindelse ha sin interesse å gjengi en kjent jurists uttalelse om professor Skeie: — Han er den mannen som ved sitt klarsyn har reddet den norske juriststands ære, hvis den da kan reddes. Men historiens dom over det som er hendt i de siste fire år tenker vel de fleste av oss på med gru!

En røst fra graven

Kirkestrid og kirkesplid

Det var mange som stusset, da professor ved Menighetsfakultetet, Karl Vold, døde og de kirkelige organisasjoner, statskirkens menn og den religiøse presse hadde så lite å si av hedrende minneord. Nu er forklaringen kommet, og den kom som en røst fra graven. Fru Gudrun Vold, professorens hustru, har på eget forlag — selvfølgelig får man vel si i denne ensrettingens tid — utgitt et av sin mann etterlatt anklage- og forsvarsskrift, som bærer tittelen «To kirkehøvdinger». Og når man så allerede i de innledende ord får vite, at disse «kirkehøvdinger» er professor Hallesby og biskop Berggrav, er reseten gitt.

Det tilkommer ikke oss å skifte sol og vind i denne strid. Professor Karl Vold var en stridbar mann. Han elsket kampen for det som han mente var rett og sant, og han hadde en sjeden evne til å rettelegge sine beviser. Han spør: Skulde de som kalles kirkens høvdinger og ypperste kunne fare fram som de lyster, og en skulde sitte taus og la det gå? Hvordan kan det bli andret enn frafall, enn uttredelser av kirken slik som det nå er, noe annet enn mangel på liv og vekkelse i en kirke, som ikke tør rense det onde ut av sitt telt, men alltid vil skryte av at dets høvdinger kan gjøre hvad de lyster og dog berømme dem for å kjempe med blanke våpen, hvad de på ingen måte alltid gjør».

De to såkalte kirkehøvdinger forsøkte å stemple Karl Vold «som usikker i politisk henseende og som nazist og har utspredd rykter i denne retning i det norske folk, ja endog utenfor dette og har fått boikottet meg i stor utstrekning i denne forbindelse». Det er dette som har reist kampen og som har ført til avslør-

inger, som endog den passive tilskuer og helt utenforstående i kirkepolitisk henseende leser med forakt og vemmelse. Den, som er litt tilårs, kjenner visse indremisjonens makt helt til de fjerneste avkroker i landet, og ennå går bølgen høyt etter den kamp, som omkring og etter hundreårsskiftet førte til Menighetsfakultets opprettelse og til kløften i statskirken. Men selv de yngre kjenner kirkefyrstens «folkedom» etter okkupasjonens opphør og den åndelige farsott som da gikk og fremdeles går over landet. Alt dette får vi nu i en ny belysning i professor Karl Volds bok. En kan ikke vente, at tilstanden blant våre folk skal bli bedre, så lenge den ikke er bedre innen kirken, sier forfatteren.

Avsløringene om maktbrynde og underfundighet velter inn over den som leser boken, og brevvekslingen som gjengis forteller om en seig kamp og om megen tale med dobbelt bunn. Vi har ikke ventet annet i de siste femti år, men samtidig sett, at både tårnene faller og kirken revner, fordi dens ledere har glemt Bergpredikenen og den høyreiste Jesuskikkelses eksempel.

For dem, som ennå har interesse for religiøse verdier, for kristendommen og for bevarelse av statskirken, er Karl Volds røst fra graven et varsel. Kan ikke kirkefolket og indremisjonen møtes i kjærlighet og forsoning, kan de heller ikke vente av oss andre, at vi skal nære tilitt til dem.

Da må vi gå våre egne veier uten innbyrdes kjempende kirkehøvdinger og finne nytt grunnlag høvdinger og fine nytt grunnlag for religiøst samfunnsliv — ikke til forargelse, men til høynelse av det moralske og etiske liv i

Ekstrainnekt ved salg

Jeg søker flinke, flittige og villige salgsmedarbeidere, Morsomme lettselgelige artikler. Høy provisjon gir gode ekstrainntekter.

Skriv straks. Alle får svar.

Vennlig hilsen

F. VALEUR,
Elisenbergveien 22
Oslo

Frankrike begynner å komme til fornuft

Vidtgående amnesti.
Konfiskert eiendom tilbakegis.
Straff under 10 år ettergis.

Georges Bidault, som var formann for det franske frihetsråd, og Francois de Menthon, der som justisminister like etter Frankrikes befrielse mer enn noen annen har preget den franske kollaboratørløvgivning, har forelagt nasjonalforsamlingen et forslag, som går ut på følgende:

1. Det skal ikke gis amnesti til personer dømt av høyesterett eller dømt for tortur og angivervirksomhet. Men ellers kan enhver person dømt etter kollaboratørløvgivningen settes på fri fot, før straffen er avsonet. Benådningssinnstillinger skal foretas av en kommisjon av dommere og motstandsfolk.

Konfiskert eiendom tilbakegis den frigivne.

2. Dom for «nasjonal uverdighet» mildes i sine konsekvenser, slik at den kun medfører tap av de borgerlige rettigheter og forbud mot visse nøye definerede beskjeftigelser. Men den dømte får pånytt rett til å vitne i retten, være direktør eller bestyrer for firmaer og foretninger. Det skal være mulig for de dømte pånytt å få pensjonsrett og få konfiskert eiendom tilbakegitt.

Under ti års dom for «nasjonal uverdighet» ettergis. Livsvarig dom nedsettes til tyve år.

Forslaget skulle ha gode sjanser i nasjonalforsamlingen, da selv kommunistene er gått inn for et begrenset amnesti.

folket. Kanskje da til slutt kirkens fallitt kan føre til ny vekelse av de nu så sløve og uvilige sind uten dogmer og bannbuler.

Karl Vold siterer Job. 24: «La ikke urett bo i dine telte. Vi nøyer oss med å henvise til Math. 5, 22—26. Den som har en Bibel kan lese det selv.

Send inn

BLADPENGENE

så stans unngås

Brev til „8. Mai“

Kjære «3. Mai»!

Det er en sak jeg har lyst til å si noe for dem. De har formentlig lagt merke til det samme, og det er at våre politiske motstandere synes å være forankret i den oppfatning at det utelukkende var NS som hadde skylden for at Norge ble okkupert av Tyskland, at vi på en måte bestilte tyskerne til landet omtrent på samme måte som man går inn på en kafe og bestiller det man ønsker seg. De mener derfor å være i sin gode rett når de tillater seg å behandle oss med en viss nedlatende forakt. Vettuge folk vet jo at akkurat det motsatte var tilfelle. Det var bare NS som kompromissløst holdt fast ved at vi skulle ha et sterkest mulig forsvar og opprettholde en absolutt nøytralitet. Det som mange av oss den gang ante er som bekjent senere blitt helt klarlagt, våre styresmakter i 1940 hadde tatt parti lenge før 9. april og lot dessuten med hensikt landet ligge åpent for at «de rette» uhindret kunne få innpass. Arsaken til denne eiendommelige oppfatning som storsteparten av våre landsmenn synes å ha må være Quislingsaken og den himmelskrikende urettferdighet hvormed landssvikoppjøret ble innledet i 1945.

Kjære «8. Mai».

Det foregår meget rart her i «rettsstaten». Forleden fortalte en flådd skattyter meg at han hadde hatt en konferanse med kommunens likningssekretær. Under samtalen uttalte skattyteren sin forundring over at kommunen når den var så i bet for penger, ikke skattla de millioner som stedets mek. verksteder hadde tjent på tyskerne. Fra den ikke meget intelligente sekretær — medlem av K.N.A.P., fikk han da det overraskende svar: «Er De gal mann, det ville jo gå ut over arbeiderne». Det var noen som snakket om «rettsstaten».

Jeg har også fulgt med i en del her- og der-vedende «rettsaker». En av disse ble administrert av den i major Lange-lands bok meget omskrevne sorenskriver Heinrich Meyer. Donneren forsøkte med mange omsvøp å få tiltalte til å erkjenne at det var krig etter 10. juni 1940. Tiltalte erklærte at han i juli 1940 hadde snakket med fire norske offiserer der kom hjem fra Sverige, og alle 4 hadde erklært at grunnen til hjemsendelsen var at krigen var slutt. Videre hadde han selvsagt på hørt Nygaardsvolds tale fra London, hvor denne 2 ganger gir uttrykk for at krigen var slutt på det tidspunkt — juli 1940. Etter prosedyren forespurte herr Meyer om tiltalte hadde noe å si, men da tiltalte ville snakke, bryter herr Meyer ham av med spørsmål om han ikke nu ville innrømme at han forsto at der hersket krig den hele tid. Og forlokkende uttalte han at «dette vilde forbedre tiltaltes sak betydelig». Tiltalte sa da at han sommeren 1940 ikke kjente til ordlyden av kapitulasjonsavtalen og meget annet som nu er kommet for dagen og gjentok sin tidligere erklæring med tillegg at «han visste ikke dengang at Nygaardsvold løy. Herr Heinrich Meyer hevet da øyeblikkelig retten, uten å gi tiltalte anledning til å komme med det han hadde tenkt å si. Selvfølgelig fikk tiltalte i sine domsremitter det skjematisk «at

retten finner det bevist o.s.v.». Jo da, vi lever i en «rettsstat».

S. W.

«HELE FOLKET I ARBEID»

Slagordet over disse linjer er et godt slagord, og et godt slagord er gull verd. Det virker ildnende på de sterke, det støtter de vaklende og over en tvilsom fortid legger det et forsonende skjær.

Det er vel ikke mange som har glemt den berømte og vel også beryktede parole fra mellomkrigstidens år om at ingen som ikke var medlem av en fagforening, kunne få arbeid og ingen som ikke hadde arbeid, kunne bli medlem av en fagforening. Det var mange som kom inn under den parolens virkninger, ved den praksis som dermed ble satt ut i livet, ble ca. 100.000 arbeidføre personer holdt utenfor ervervslivet år etter år.

Etter kapitulasjonen kunne man jo ikke godt ta opp denne praksis igjen. Arbeiderpartiet hadde fått flertall, det var blitt et samfunnsbevarende parti, det hadde akseptert kirken, militærvesenet og full appanasje til kongen, foruten flere andre ting og var til gjengjeld blitt akseptert av det gode selskap; under de forhold måtte hele folket settes i arbeid på en annen måte. Nu skulle rett og plikt for alle til å arbeide grunnlovfestes, og nu var det at rette vedkommende gjorde et genialt trekk. De satte i gang den berømte og vel også beryktede rettsforfølgelse mot de tidligere NS-medlemmer. Og der slo man virkelig to fluer i ett smekk. For det første oppnådde man å yte den nødvendige tribut til folkets rettsbevissthet, hvor ved man oppnådde å avlede massens oppmerksomhet fra ubehagelige fakta i fortiden og ramme ubekvemme politiske motstandere, motstandere som man med vanlige midler ikke kunne ha hamlet opp med. Men hva der kanskje ikke var det minst viktige, man oppnådde på den måten å sette tusener og atter tusener av arbeidføre og arbeidsvillige menn og kvinner utenfor vårt arbeidsliv. Av notiser i dagspressen er man blitt gjort kjent med at der er idømt straffer på tilsammen 30.000 år i forbindelse med «landssvikerne». Og der kan ytes meget arbeid i 30.000 år.

En underlig måte å sette hele folket i arbeid på, mener De kanskje. Sant nok. Men teori og praksis er som kjent forskjellige ting, og det er heller ikke alltid meningen at det, man sier skal tas bokstavelig. Og i denne verden har tingene ofte lett for å komme på tverke. Arbeiderpartiets politiske samarbeid med og økonomiske avhengighet av Landsorganisasjonen er jo et faktum, som man ikke kan komme utenom. Og selv om arbeiderpartiet skulle ha interesse av å realisere slagordet ovenfor, så har iallfall ikke Landsorganisasjonen samme interesse. For den gjelder det å holde lønningene så høye som mulig og om mulig heve dem så snart der finnes anledning til det. Og dermed er vi ved sakens kjerne. Landsorganisasjonen har ingen interesse av en rikelig tilgang på arbeidskraft. For den må det fortone seg som en oppgave å holde så mange arbeidere som mulig utenfor arbeidslivet. Dermed har den sjanser for å holde lønningene oppe og ved leilighet heve dem,

sjanser som den selvsagt ville miste om tilgangen på arbeidskraft var rikelig. Og det, det gjelder om for landsorganisasjonen er jo nettopp å kunne skilte med de høye lønninger.

Nu er jo selvsagt høye lønninger ikke å stå i mot for en fattig mann. Men det kjedelige er at der under forhold med knapphet på arbeidskraft blir produsert tilsvarende mindre, med den følge at alt blir tilsvarende dyrere og vanskeligere å få tak i. Denne side av saken anser imidlertid Landsorganisasjonen som seg uvedkommende. Under forhold hvor Arbeiderpartiet ikke er ved makten kan en slik knapphetssituasjon sogar være meget kjærkommen, fordi den hos det store flertall skaper misnøye, en misnøye som Arbeiderpartiets spisser da vender mot den øvrige del av samfunnet.

I de tilfelle hvor Arbeiderpartiet sit ter med regjeringmakten kan situasjonen imidlertid lett bli ubehagelig, fordi misnøyen har lett for å vende seg nettopp mot Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen. En slik situasjon er vi nettopp oppe i, og det spørs da, hvorledes det vil gå ved valget i oktober. Uansett hvorledes det går vil det imidlertid bli interessant å se hvorledes Landsorganisasjonen vil forholde seg, når «landssvikerne» etter hvert kommer i arbeid igjen og den nåværende kunstige knapphet på arbeidskraft forsvinner.

Isakttager

QUO VADIS STURLA BRØES?!

På fylkesbondestemna for Møre og Romsdal den 6. august d. å heldt folkehøgskulestyrar Sturla Brørs eit spirituelt kåseri over emnet intelligens og lærdom. Intelligens er som vel dei fleste menneske i dette land veit eit framandord som lett kan setjast om til litt greidare norsk og heiter da gløggskap. Ordet intelligens er elles ikkje så svært framandt, det er å finne i Gerh. Hålands Norsk ordliste, nynorsk, rettskrivning 1938, gløggskap er ikkje nemnt. Så, no er vi like klok på kva som er godt norsk og kva som er framandt. Det har elles lite å segja i dette høve. Intelligens, gløggskap, altså emne til å sjå dei ymse ting klart, få rette taket på dei og setja dei på rette plass, er noko ein har set heilt eller delvis til side etter at ein vart gjort «kjent» med resultatata av granskinga som skulle syna at N.S.-folka var botn-skrapet, og når det gjaldt intelligens. Talaren var tydeleg samd i intelligensen si minimale innverknad. Den andre sida av emnet, lærdomen, var skjønleg langt mer verd å befta seg ved, og kanskje med mykje rett. Intelligensen kan som kjent ingen gjera noko større brigde i, medan oppsedinga, lærdomen, kan skakksyra den mest intelligente. I samband med dette sa Brørs at vi treng ikkje gå så langt som til Tyskland for å finna grufulle utslag av slett oppseding. Vi hadde da Rinnanbanden her i Norge, og kjenner til korleis den dreiv på med torturering og annan styggedom. — Det var ikkje så rett mykje sagt, og kan henda heller ikkje i noko vond mening. Men det var såpass at det syner at han ikkje fylgjer med tida. At han ikkje kjenner dagens krav. At han har gått seg inn i seiersrusens festhus i 1945 og ikkje har funne vegen ut att.

Men det går ikke lenger sjølv for ein folkehøgskulestyrar som sikkert har eit både stort og kravfullt arbeid å vera uvitande om at det her

Blinkskudd.

Under stortingets behandling av bevilgningene til kunstformål uttalte representanten Hambro:

«Det er en eiendommelighet hos oss at hvis man vil utgi et billedverk hvor man har forvansket noe, så kan man bli straffet etter loven om beskyttelse av åndsverker, men hvis man helt forfalsker hva en dikter har skapt, så anser hr. Oftedal og andre det for en betydningsfull gjerning.

Kirkedepartementet og lærebøkene har gått i spissen. Jeg skal ta et typisk lite eksempel. Det er en fortelling av Bjørnson som heter «Ørneredet», hvor moralen er uttrykt i de slutningsord: «Det er godt at noget hænger så høit at ikke alt folket kan nå.» I lærebøkene har man sløffet «at ikke alt folket kan nå». For Kirkedepartementet og lesebokutgiverne har ikke syntes at det var demokratisk nok. Vi har hundrevis av slike eksempler —

I en bokanmeldelse i «Von og Vilje» skriver Harald Vindalen:

«En kan ofte høre en forfatter klage over at en leser eller en anmelder — og det er kanskje verre — har tatt fullstendig feil av hovedhensikten mel boka hans. Og det er sikkert, det hender nok at leseren eller anmelderen ikke har forstått noe. Når en bok og et hode støter sammen og det klinger hult, skal en som kjent ikke alltid være helt overbevist om at lyden kommer fra boka.»

— «det kan bent fram ligge en kompliment i det faktum at leseren «misforstår» boka. Det viser at den inneholder verdier som forfatteren selv ikke har vært oppmerksom på. En skal selvsagt ikke hoppe opp på forfatterens rygg og triumferende med dele at nå har jeg bedre utsikt enn han, at dette skjønner jeg, men det skjønnte ikke forfatteren selv. Årsaken ligger i noe helt annet: det som forfatteren er en selvfølge, noe som han forteller rent en passant, kan for en leser være en epokegjørende nyhet.»

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeid eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Gjennom «8. MAI» rekker De et stort og allsidig publikum.

Annonseprisen er 1,50 kroner pr. korpuslinje.

i Norge har gått for seg ei politisk hemnakt, rettsoppgjør kalla, som er underkjent ute i den store verda, og som alt no er vorte ei større tragedie for folk og land enn vi maktar å sjå til endes. Det er mange motige menn som har set som sitt største mål å få slutt på galskapen. Men det trengs fleire, for uhyret er seigilva.

De har ei kravfull stilling, Sturla Brørs! Kom difor ut av festhuset og gå litt omkring i fullt dagalys. Gå litt opp på høgden og sjå ut over slagmarka, og freista finna ut kvar De kan gjera best nytte for Dykk i opprydningsarbeidet. Høyr med dei manande diktarord: Hva da evner kast av i de nærmeste krav.

Vegskillet er ikkje så langt framme. Quo vadis?

Logmann

Ukens kronikk:

Et ærlig og åpent svar

Det hyles fra alle verdens kanter mot slavestaten Russland. Storbritannias representant i FN.s økonomiske og sosiale råd, Corley Smith, opplyste i rådets møte i sommer at det skulle være ti millioner slaver der. Andre kilder har oppgitt et større tall, det har vært nevnt opptil 30 millioner.

Det hyles fra Norge også. Aftenposten skriver i en leder 23. juli 1949 at ingen fornuftige mennesker tviler på at en av FN.s største medlemsstater innenfor sine grenser fremdeles holder millioner av mennesker som tvangsarbeidere. Bladet kaller Russland tvangsarbeidets land.

Vi andre har jo visst dette i en menneskealder. Vi framholdt det samme mange ganger i mellomkrigsårene men det gav ingen gjenlyd — den gang. Den gang var man alt for oppfattet med Hitlers Tyskland. Men vi visste det altså — lenge før verden begynte å hyle. Det var blant annet en av de ting som gjorde at så mange norske gutter melde seg som frivillige på østfronten — og det har de fått betale for. Det var krigsforbrytelse å kjempe mot tvangsarbeidets land.

Vi kan ikke forstå at det er så mye større forbrytelse av Russland å holde tvangsarbeidere etter krigen mot det var før. Tvert imot, hadde vi nær sagt, det skulle vel være en formildende omstendighet for rus-

stoler og forsikret at den framgangsmåte som var brukt, er etter norsk rett! Moseid (b) pekte på at det alvorlige ved saken var at den er et eksempel på den forskjellsbehandling som en kan oppleve. Og etter en forsikring fra forsvarsministeren om at Gulosten ikke var i krittuset hos regjeringen, ble saken vedlagt protokollen. Jordpåkastelsen serne at de gode demokrater nå for tiden selv holder tvangsarbeidere, og har gjort det i årevis.

Dette er russerne selv også tydeligvis oppmerksom på. De svarer i FN-rådet at de er villig til å gå med på at en fagforeningsdelegasjon undersøker tvangsarbeidets omfang over hele verden. De henviser bl. a. til at andre stater, deriblant Norge, også holder tvangsarbeidere.

FN-rådet spør så Norge om dette er tilfelle. Og hva svarer så Norge? Jo, Norge svarer at det har vært tydd til tvangsarbeide her også, i enkelte tilfelle. Det gjelder noen omstreifere, betlere og drukkenbolter, samt noen få andre som ikke vil forsøge kjerringa. I alt var det pr. 1. mai 1949 315 mann og 21 kvinner i tvangsarbeide. Tenk det, Hedda!

Den amerikanske sjefdelegat i FN-rådet, Thorp, takket Norge for svaret som «lå på det høyeste moralske nivå som noen regjering kunne nå med et svar på dette spørsmålet». Thorp roste den ærlige og åpne karakteren av det norske svaret og understreket at Norge dermed direkte erklært seg villig til å delta i enhver undersøkelse, heter det (Aft. 4. august 1949).

Han er ikke uten humor, den gode amerikaner. I hvert fall ikke uten ironisk evne. For amerikanerne må jo vite at vi her i landet hadde over 20 000 tvangsarbeidere i 1945, og at vi fremdeles har 1200 mann som vamsnektet innenfor piggråden — dæmt etter grunnlovsstridige og folkerettsstridige anordninger og «lover». Så mange hundre amerikanere som har reist her i landet siden freden brøt ut, måtte da være blinde hvis de ikke visste det. Så mr. Thorp fant det altså best å spille på ironiens strenger.

Men hvis det russiske svaret, det endelige svaret fra Russland, får samme åpne og ærlige karakter som det norske, da blir nok denne saken løst etter beste FN-mønster — etter beste fariseer-mønster. Men spørsmålet er: Er hele det norske folk en samling analfabeter? Eller hvor lenge vil folket finne seg i hykleriet og løgnpropagandaen?

Alfred Aaslie.

Barabas går fri

Men Scharffenberg kritiseres

Nå er — i hvert fall foreløbig — saken mot Johannes Sigfrid Andersen alias Gulosten begravet. Odelstinget besørget jordpåkastelsen. Riktignok hadde han myrdet to forsvarsløse tyske krigsfanger, som stod under engelsk beskyttelse, men han hadde tjent London-regjeringen under dens landflyktighet, og hva var så to tyske soldaters liv verd? Wikborg (kr. f.) kritiserte i Odelstinget framgangsmåten og framholdt at Odelstinget bør si fra at slike saker skal fram i dagens fulle lys, mens Friis (a) fant at det var riktigst å begrave den i stillhet. Breie (a) som var sakens ordfører kritiserte Scharffenberg som hadde gått til den britiske ambassade med en stygg anklage mot norske domvar forsterkende tam og kort.

Men tross Odelstinget står man igjen med en følelse av at der er something rotten in the state of Norway. Og annet er vel heller ikke å vente når man i samme måned har opplevet Libertas-saken med sosialistenes krumspring, behandlingen av London regjeringens virksomhet med alle dens fortierler midt i det vamlle snakk, og endelig loven om «landssvikerne» som ikke lenger synes å være noe problem for de ferielengtede og valgspekulerende tingmenn.

Det er ikke nok å misbillige uretten. Vi må også kjempe mot den og beseire den. Men heller ikke dette er nok, og det er ikke nok å ha rett. Vi må også hevde den uavkortet.

Derfor har vi gjort NS-folkenes sak til vår, og vi vil så langt evnene og kreftene rekker kjempe for at uretten mot dem må bli gjort god igjen. Full oppreisning og full erkjennelse av folkebedraget er de nærmeste mål.

OPPROP!

Pressen har i det siste kommet med en rekke tendensiøse meddelelser om det arbeid som er tatt opp over hele landet for å få en revisjon av rettsoppgjøret, og vi ønsker derfor å komme med følgende redegjørelse:

Rettsoppgjøret mot NS-folkene har nå pågått i fire samfulle år, og ennå er det mange som ikke har fått sin sak oppgjort. I mens sitter der ca. 1200 kvinner og menn i fengslene og i de politiske fangeleirene, — fra unge piker og gutter til kvinner og menn i oldingevalderen, — med straffetid opptil livstid. Mange venter også på å bli satt inn for å sone rest på straff, og mange venter ennå på å få sin sak opp for retten. — Skal man dømme etter dette, vil der gå mange år før de direkte følger av rettsoppgjøret er overvunnet.

For å bøte på de verste skadevirkninger som rettsoppgjørets har påført vårt folk og land, har vi dannet et Samhold av individuelt samarbeidende personer uten noen form av forening eller organisasjon med derav følgende rettigheter og forpliktelser og uten noe medlemskap.

Vi er frie, tenkende nordmenn, som vil søke å vekke våre myndigheters samvittighet for den urett, som etter vår mening er begått mot titusener nordmenn, — folk som har ment å tjene sitt land på beste måte. Vi vil derved søke å bøte på den sterke splittelse innen vårt folk, en splittelse, som er blitt en samfunnsulykke og som truer med å bli det for menneskealdrer framover. . . . .

Formålet med vårt Samhold er:

- 1) Vern om Grunnloven og menneskerettene, for derved å bane veien for fredelig forståelse og samarbeid både innad og utad.
- 2) Arbeide for å utbrede kjennskapet til vårt syn på rettsoppgjøret, dets opphav og følger, såvel for den enkelte som ble rammet av det, som for samfunnet, — for derved å søke på lovens grunn å oppnå en revisjon av rettsoppgjøret.
- 3) Arbeide for snarlig løslatelse av de politiske fanger, hjelp til tidligere NS-folk for å få dem inn i arbeidslivet som fullverdige borgere, og understøttelse av nødlidende NS-familier.
- 4) Økonomisk støtte til det av h.radvokat Otto R. Rød opprettede rettskontor, som har til formål å gi ubemidlede som er rammet av rettsoppgjøret, juridisk bistand.
- 5) Arbeide for en forsoning, så det hat som nå herjer vårt samfunnsliv, engang kan bli brakt til opphør.

Odd Amdahl,

Rinnan st.

Ola Bleken,

bonde, Brandbu

Torggrim Dahl,

bonde, Mjøndalen.

Liv Fleischer,

humor, Flisa

T. N. Glesne,

bonde, Krøderen

A. J. Hammers,

Strømmen

M. Hirschel-Haag,

humor, Billingstad

Oskar Larsen,

båtfører, Stavanger

O. K. Opsahl,

bonde, Flå

Johan Røgeberg,

kjøpmann, Drammen.

H. Schaanning,

Jar

Tor Smedshammer,

bonde, Brandbu

Aug. Teilmann,

revisor, Drammen

Nils Vikdal,

redaktør, Kr.sund N.

P. Jæger-Leirvik,

bonde, Sjølstad

Ola Hegdal,

bonde, Utøy

Hroar Hovden,

kaptein, Kapp

P. E. Husby,

bonde, Frei.

Th. Lerdal,

kunstmaler, Oslo

N. E. Fløttre

Cand. mag., Oslo.

Paal O. Aukrust,

bonde, Lom

Erling Bjørnson,

bonde, Aulestad

Gunnar Dahl,

disponent, Skien

E. Grill-Fasting,

fabrikkeier, Hamar

O. Hedalen,

disponent, Oslo

J. de Rytter Kjølland,

ingeniør, Oslo

Johs. Knudsen,

redaktør, Trondheim

Odd. Pedersen,

læge, Heimdal

T. B. Røhn,

major, Meldal

David Seierstad,

bonde, Lena

Spockell,

læge, Rjukan

Thorne,

kaptein, Oslo

Peder Aalseth,

Snertingdal

Arne Bergsvik,

direktør, Billingstad

Svanhild Bjørnstad,

Oslo

Henrik Dahl,

sanger, Oslo

G. Fleischer,

bonde, Flisa

Arvid B. Arnitzen,

redaktør, Kr.sund N.

E. Gjessing,

urmaker, Drammen

Anders Hafskjold,

bonde, Lier

Arne Hassel,

Kreking st.

Mathias Hole,

bonde, Skjåk

Ole B. Larsen,

restaurant, Norderhov

Erl. Okkenhang,

agent, Trondheim

Hans Rognerud,

bonde, Lena

H. E. Sandborg,

Oslo

Anders Skogstad,

bonde, Bynesset

Tor Tangevall,

lektor, Gjøvik

K. A. Vasaasen,

bonde, Romedal

Olaf Aasaaren,

bonde, Otta

Hans Seierstad,

Lena

Olga Bergsvik,

Bærum

Sigurd Bill,

dyrlæge, Røyse

Birger Holst,

ingeniør, Oslo

Ola Kjørnes,

bonde, Norderhov

Alvilde Knutson-Flana,

Oslo

Th. Wahl,

kontormann, Kr.sund N.

Martin Forbord,

fiskehandler, Kr.sund

Bispen og hustavlen

En lærerik historie for den som vil lære.

Under biskop Fjellbu's visitas i Vikna forleden ville biskopen også undersøke hvorledes det stod til med barnelærdommen hos de gamle i bygda. Han møtte derfor fram i gamleheimen, og det var just ikke de letteste spørsmål fra katekismen han åpnet sin eksaminasjon med. Om de gamle visste hva Hustavlen sa om en biskops plikter.

Den 82 år gamle Albert Moen forbløffet både biskopen og de øvrige som var møtt fram, med straks å henviser til og referer fra 1. brev til Timoteus, 3. kapittel, vers 2, 3, 4 og 6, hvor det heter:

«Derfor skal en tilsynsman være ulastelig, en kvinnes mann, edruelig, sindig, verdig, gjestfri, duelig til å lære andre, ikke drikkelig, ikke voldsom, men saktmodig, ikke stridslyst, ikke pengekjær, en som styrer sitt eget hus vel og har lydige barn med all sømmelighet — ikke en nyomvendt, forat han ikke skal bli oppblåst og falle i tjevelens dom » Og han fortalte med å sitere fra Paulus' brev til Titus, 1. kapittel, vers 9: «For en tilsynsman skal være en som holder fast med det troverdige ord etter læren, forat han kan være i stand til både å formane ved den sunne lære og å tale til rette dem som sier i mot ».

Gamle Moen siterte versene i den gamle formen, akkurat slik som han hadde lært dem i sin barndom, og var selvsagt gjenstand for beundrende munterhet hos forsamlingen.

Etter å ha fått dette svar, fant biskopen videre eksaminasjon overflødig. Hos de gamle i Vikna var barnelærdommen i orden.

Vi skylder å tilføye, at det ikke er vi, som har laget historien. Vi har hentet den fra «Nationen» 16.5. 1949.

Navn og nytt

Hr. advokat Kjell Bugge er fra 1.7.49 sluttet som direktør for fengselsvesenet i Trøndelag og er blitt hjelpedommer i Strinda og Selbu sorenskriveri. Det var han som var sjef for Innherad fangeleir. Den første sjef for denne politiske konsentrasjonsleir var Bjarne Halvorsen, hvis vesentligste kvalifikasjon for stillingen var at han var bror av ekspedisjonssjef John Halvorsen, som er høyeste sjef for fengselsvesenet. Den annen og foreløpig siste direktør for leiren kunne som kvalifikasjon for stillingen påberope seg at han hadde deltatt i undergrunnsbevegelsen under den tyske okkupasjon, men det var også det hele.

«Gulosten», Johan Sigfrid Andersen, som drepte to våpenløse tyskere, som var under alliert beskyttelse etter kapitulasjonen, har fått stortingets protokollkomitees velsignelse for sin ugjerning. Tross dr. Scharffenbergs krav om riksrett mot forsvarsministeren, fordi han hadde godkjent påtaleunntakelse, finner protokollkomiteen at alt er i orden. Men det var det jo også med Nygaardsvold, Kohrt og Ljungberg, som i sine vitneprov i retten nektet å ha kjennskap til kapulasjonsoverenskomsten av 10. juni 1940

Planøkonomien fører oss rett i katastrofen

Vi har intet å møte nedgangskonjunkturer med. De florissante tidens overskudd er planøkonomiseret bort

Det er lenge siden de første tegn på en kommende nedgangskonjunktur meldte seg. De kommer nå i økende mengde. En kan ikke åpne en avis uten å finne meldinger om fallende priser, sviktende markeder, tregere avsetning, tilbakeholdne kjøpere og sviktende frakter. Det er ikke lenger tegn og symptomer. Det er selve nedgangen, lavkonjunkturer som er i full utvikling.

Men offisielt råder optimismen. Det sies at der hersker enstemmighet om at det ingen fare er for alminnelig depresjon. Men denne offisielle optimisme er også en del av symptomene. Der har ennå aldri brutt ut en krise uten at det på offisielt hold er blitt forsikret at de økonomiske forhold var sunde og sikrede. Den offisielle benektelse av fakta hører likefram med til enhver begynnende depresjonstids utstyr.

Hva sier ikke noe enkle tall! Den amerikanske produksjonsindeks er gått ned fra 195 i november til 174 i mai og anslås nå til å ligge rundt 165. Sysselsettingsindeksen er gått ned fra 163 til 145 og synker stadig. Arbeidsledigheten er nådd opp i 3,8 millioner mann og ventes i løpet av året og nå opp i 6 millioner. Har en flere vitnesbyrd behov?

Og hvorledes ser det ut hvis vi titler litt utenfor vår egen stuedør? En lang rekke av de varer som det for mindre enn et år siden hersket stor mangel på råder det nå overflod av. Det siste nye er at eggene begynner å bli uselgelige. En produsentpris på 4 kroner kiloen lar seg vanskelig opprettholde. For kort tid siden hersket der kjøttmangel i Oslo og det var et stort problem å sikre hovedstaden sparsomme tildelinger. No er det i allefall overflod av hvalkjøtt, som er blitt uselgelig og søkes eksportert. Vi skal ikke snakke om eksportmarkedet — der møter en bildet av sviktende kjøpelyst, krav på prisreduksjoner og omsegripende bedriftsinnskrenkninger.

Den økonomiske historie har en egen evne til å gjenta seg trass i alle endrede forhold. De forhold verdens næringsliv arbeidet under i 1820-årene og i 1920-årene var med et mildt uttrykk vesensforskjellige. Men det er en frapperende, nesten uhyggelig parallellitet mellom krisen etter Napole-

tiltross for at samtlige tre hadde kvittert for å ha lest den. «Gulosten» er således i godt selskap. Er også heltene fra 1940 det?

Solodanserinnen Elna Jørgen-Jensen og hennes mann Leif Ørnberg, som ble rammet av den danske bannstråle etter tyskernes kapitulasjon, er nå ansatt ved operaen i Madrid. Ørnberg har fått i oppdrag å rekonstruere den spanske ballett. Danmark hadde ikke bruk for sine stjerner, men så er det også noe overskyet dernede akkurat som hos oss, hvor kapasitetene sitter hjemme, mens alle de små mus danser på bordet.

onskrigene og etter første verdenskrig.

Det kan trygt opphøyes til økonomisk naturlov at der eter store kriger isik naturlov at der etter store kriger oppe av gjenoppbygging og deretter en serie nedgangsår med kriser, krakk og smertefull avvikling. Vi kan ikke lulle oss inn i den tro at det vil gå annerledes denne gang. Nedgangen er over oss og verdenshandelens konjunkturelle skjebne fullbyrdes. Spørsmålet om krisen vil bli hård og depresjonen dyp er et spørsmål om forberedelse og reserver. Jo mer forberedt vi står, jo større reserver vi råder over dess mildere krise og lettere depresjon.

Men hvorledes har det allmektige Arbeiderparti med sitt sikre stortingsflertall stelt det til? Hvorledes har det benyttet de florissante tider etter krigen? Det kan trygt sies at reservene er forbrukt, at de er blitt spist opp av planøkonomiske eksperimenter og sosialiseringsprosjekter. Millioner på millioner er forbrukt bare i skje-maer, som har kostet borgerne og næringslivet en mengde verdifull tid og et umåtelig, bortkastet arbeid. De hardeste kjennsgjerninger har ikke kunnet stoppe prinsipphestenes hensynsløse ritt. Funksjonærstillinger i titusener er opprettet og til deres utstyr og gasjering øses ut millioner, hvis hovedsageligste anvendelse er å belaste næringslivet med tidskrevende og omkostningsfullt arbeid til gagn for den produksjon vi dog alle skal leve av.

Med skatteskruen har en pint ut av næringslivet og borgerne deres siste reserver. Den drastiske forhøyelse av bensinskatten er siste påfunn. Denne skatt er produksjonsfiendtlig eftersom den alt overveiende del av bensinforbruket skyldes samfunnsnødvendig transport.

Arbeiderpartiets økonomiske politikk fører oss rett i katastrofen. Når arbeidsledigheten melder seg og når Marshallmillionene er forbrukt, står vi der likeså våpenløse som 9. april 1940.

Vi har bare en sjanse og den ligger i valget til høsten.

Plutos

Atter en svensk jurist om rettsoppgjøret

Den svenske ingeniør C. J. Ulfsjø som har drevet bygningsforretning i Stavanger siden 1918, skal nå til Stavanger for å stå til rette for sine meritter siden 1940. Selv reiste han til Sverige i 1943, men nå etter at hans eiendom er beslaglagt og solgt skal saken opp. Hans forsvarer van de Velde, har nå henvendt seg til det svenske utenriksdepartement for å få fritt leide for herr Ulfsjø, hvis ikke vil han av makthaverne i Norge bli fastsatt.

van de Velde sier:

«Jeg kan ikke forstå at den norske emigrantregjering i 1945 kan sit-

En korrespondanse

For noen tid siden sendte en bonde i Trøndelag følgende artikkel til Dagbladet i Oslo.

Jeg har med interesse lest Deres fortrinlige reklame for bladet «8. Mai» den 23. og 24. mars i form av noen hadske og avmektige angrep på hr. Erling Bjørnson. — I Deres redaksjonsartikkel «Skal svart bli kvitt» skriver De m. a.: «Vi var i krig» og videre «De norske som tok parti for tyskerne og sluttet seg til dem var landsforrædere, de hadde ikke «en annen mening» på et viktig punkt — de forrådde sitt land i det skjebnesvangre øyeblikk, da det mest av alt trengtes forsvar. Det er ikke en meningsforskjell, det er en forbrøise verre enn vold og tyveri. Det må hannes fast i sinnene, det må gjøres klart for alle».

De har tuvilsomt rett i dette syn, og som det sannhetssøkende og ærlige organ De trolig vil være, oppfordrer jeg Dem til å trykke opp Deres redaksjonsartikkel av 10. juni 1940 «Fred i Norge» og den av 14. juni 1940 hvori De m. a. skriver: «Kon-gen og regjeringen flyktet i interesse for sin egen person til England og slepte endog sønner av vårt land med for å adlyde Englands befaling og interesser, de har latt oss i stikken, vi må prøve å ordne oss uten dem.» Kfr. major Langlands bok «Dømmer ikke», s. 77—79.

I sannhet — svart er blitt kvitt — i Dagbladets uforbeholdne syndserkjennelse av 24. mars.

Samme dato påtaler De hemmeligholdelsen av de 21 stortingsmenns navn som holdt seg borte fra avstemningen om Atlanterhavspakten, men De har intet å innvende mot at navnene på presten og legen som medvirket ved avrettelsen av hr. Skancke dekkes.

De er i sannhet like konsekvent i denne sak som De har vært i ovenfor omtalte.

Bonde

Dette innlegg fikk selvsagt ikke plass i «Dagbladet» og ble returnert av redaktør Einar Skavland personlig med følgende svar:

«De har sendt meg et innlegg hvor De bl. a. siterer Dagbladets redaksjonsartikkel for 14. juni 1940. Det har ofte vært opplyst at det avsnitt De siterer, ble forlangt inntatt av tysernes pressekontor i Stortinget, at jeg nektet å ta det inn i Dagbladets middagsutgave, at pressekontoret tvang det inn i avisens aftenutgave, men at Dagbladet på grunn av nektelsen ble forbudt å utkomme i heved tre måneder, og at da bladet igjen kom ut, var jeg avsatt som redaktør.

Den Dagbladets eiere fortsatte å utgi bladet. Det er det som er hovedsaken.

Og det var vel ikke det eneste sted at eiernes økonomiske interesser ble varetatt på redaksjonenes bekostninger. Om det ties der gjerne, mens de loyale medarbeidere har fått ta dasken, da hevnen skulle fullbyrdes. Eierne slapp med noen sølvpenger, mens medarbeiderne måtte svi med frihetsfortapelse og utestengning fra sitt fag og fra arbeidslivet.

te i London å stifte lover med et så urimelig innhold. Og dertil at disse lover er av tilbakevirkende kraft. Dette er noe uhyrlig for enhver ansvarbevisst jurist — —»

Majon Einar Sagens dom over rettsoppgjøret og myndighetenes holdning

Jeg tror det er rett å gjenoppfriske litt fra majon Einar Sagens bok om rettsoppgjøret og regjeringen Nygaardsvold, som kom ut i 1946. Boka ble neppe lest av overvettes mange den gangen den kom ut. Nå er det neppe noen som våger å insinuere at majon Sagen ikke var god nordmann, at han gikk NS-folkenes ærend. Men han så, i likhet med majon Langeland, de fryktelige konsekvenser som rettsoppgjøret ville få. Og Sagen har vært framsynt før. Han advarte før krigen om det som ville komme. Han fikk rett på en slik måte, at hans ord uten videre ikke kan avvises. Nå er majon Sagen død. Men hadde han levd, da vet vi at han ikke vellet undt seg rist eller ro før han hadde overbevist de gode krefter i folket om den urett som siden frigjøringen er blitt begått mot en stor del av de beste nordmenn i vårt land, mens myndighetene på den annen side har holdt hånd over de virkelige svikere.

Vi gjengir følgende avsnitt av boken:

Mange ble nazister, fordi de syntes situasjonen i 1940 og utover var håpløs. Dette var ikke langt fra sannheten heller. De så ingen annen utvei enn denne, at Norge iallfall foreløpig måtte gå opp i et Stør-Georgland. De kjente seg med god grunn sveket av storting og regjering. De så fedrelandet gli bort under føttene sine. Og de trodde på de tyske løfter om at Norge atter skulle få sin frihet og selvstendighet. De var nesten like så troskyldige og enfoldige som norske statsmenn, enda det skal noe til.

De passive nazistene har ikke gjort sitt fedreland skade. Og de burde aldri ha vært satt i fengsel. Det var et grovt mistak — en juridisk kjempebommert — å sette inn folk i tusentall og la dem sitte i månedsvis og vente på dom. Kanhende gikk de fri. Tallet på fengselskandidater var stort nok uten de passive nazistene. Regjeringen burde ha forstått såpass at her tok den seg vann over hodet. Den burde ha forstått, at denne rettergangen mot 40 000 (63 000) var meget mer enn staten orket. Det var den rene galskap!

I det kloke Danmark er de kommet så langt, at det ikke er straff for å være nazister så lenge disse ikke gjør noe som er kriminelt. I England fikk nazistene enda lov til å holde offentlig møte i desember 1945. Så langt er liberalismen kommet utenfor Norge.

Akk, om vi hadde vært like så kloke her i landet. Tenk hva vi kunne ha spart av sorg, uhygge og tårer i 100 000 hjem. Og tenk, hva vi kunne ha spart oss av juridisk vrøvl — vrøvl, sa jeg, — tøv, tull og tøys.

Fedrelandet, om det vil kalles fedreland, burde straks ha prøvet å føre disse villfarne sjeler

tilbake til sin rumstore favn, og atter gjort til gode borgere dem som ikke værre hadde gjort enn å bære nazistnavnet i motsetning til en hærske som var nazister i gagnet bare ikke i navnet — en hærske, som staten aldri får tak i — aldri! Til dette mangler den både politi, fengselsrom og jurister til å dømme alle.

Saken er den, at det fins store masser av andre folk, som like som de innskrevne NS-folk må være skyldige i landssvik så sant det skal være likhet for loven. Og det er 100 000 arbeidere, som gikk i tysk tjeneste og tjente opp til 100 og 200 kr. dagen. Bøndene på Romerike fikk ikke onnehjelp fordi alle mann laget flyplass på Gardermoen. Til dette kommer tusener bønder som solgte mat til tyskerne, mens nordmenn sultet. De var nazister i gagnet, bare ikke i navnet. Men det er det merkelige, at de skal slippe fri, trass man regner dem for større syndere enn nazistene. Det er bare dem som har båret nazistnavnet som skal ha straff, enda

dette er i strid med grunnsetningene om likhet for loven. Regner man dem sammen med dem som har båret nazistnavnet, kommer vi opp i et folketall på et og et halvt hundrede tusen. Og saken gjelder bortimot 3/4 million mennesker, når vi regner slekten med. Tre kvart million av et folketall på 3 millioner. Så langt er galskapen kommet.

Statsminister Nygaardsvold satt god og mett og trygg borte i London — 100 rail borte — og skrev drakoniske lover mot landsmenn som han selv hadde sviktet og som mangen en gang var fattige og satt og frøs og sultet og var nazister av reneste nød. Han satt og korset seg over alle landssvikene. Han burde ha tenkt seg om før han skrev de drakoniske lovene. Før han var selv den første som sviktet sin plikt i de skjelvevende sekund i 1940, da landets skjebne stod på spill. Det var først og fremst han som hadde ansvaret. Jeg sier ikke svek. Før han forstod ikke hva han gjorde.

Forfølgelsen til graven —

(Forts. fra 4. side.)

var hos de Kirkens vaktmenn i stand til å kalle til live en bestemmelse til beskyttelse av freden på kirkegården. Var det ikke grunn til å betrykte at disse upassende symboler kunne bli meislet inn over disse folks grav? Og hvorfor sikret man seg ikke den dag i dag mot at sådant skulle skje? Der kunne jo være «en av hundre».

Til slutt skal henvises til hvordan biskopen i ..... bispedømme stilte seg da han hørte om bestemmelsen. Han ble ikke langt fra måløs og uttalte: «Dette har jeg aldri hørt om før, og meg bekjent har det aldri vært praktisert i ..... bispedømme. Et forbud av denne art ville jeg ha vært imot fra første stund. Det er klart at enhver må ha lov og rett til å sette opp en gravstøtte.»

Hatets inferno.

Forfølgelsen til graven fortsetter.

Den nye bestemmelse som avløste den gamle, lyder: «Minnesmerker (monumenter, plater m. v.) eller graven forøvrig må ikke ved sin form, utstyr, symboler eller lignende minne om Nasjonal Samling eller dens virksomhet. Titler som stammer fra NS-tiden, tillates ikke brukt. Monumenter som er eller blir satt opp i strid med gjeldende bestemmelser, kan forlanges forandret eller fjernet.»

Den gamle bestemmelse om navneplate var begrenset til å gjelde bare Oslo bispedømme. I den kunngjorte nye hører vi intet om at forbudet (navneplate er nå ikke medtatt) skal gjelde hele landet. Vi får vel gå ut fra at så er tilfelle. Men fremdeles har man ikke overvunnet tilfredsstillelsen ved å la muligheten for å krenke gravfreden bare gjelde NS-landsmenn. Man foregir omhu for denne fred; men det er hatet som til siste stund gnistrer fra det inferno som man har gitt seg i vold. Man bør gi avkall på denne uverdige tilfreds-

stillelse, denne falske omhu, så anledningen til å tenke og motvære uvilkelig, ikke stenges ute. Bestemmelsen bør få den form at den gjelder alle samfunnsborgere. Når man står for gravens majestet, skal ikke partiubytet slippe til. Partihensyn blir jammersmå for denne majestet.

Ved å slippe dem til har Oslo menigheters fellesråd, Stiftsdireksjonen i Oslo og Krikedepartementet selv gjort seg skyldig i krenkelse av gravfreden. Ved på ny å slippe dem til har de atter forsyndet seg mot dem. De som sier seg å verne gravfreden, er de som først har krenket den. Det er dem det først ble nødvendig å verne den i mot.

Men saltet? Atter etterlyses saltet hos geistligheten. Er det et lønlig arkanum som i dagen kun har anvendelse for ironien?

Denne artikkel ble foruten til den ovenfor nevnte avis også uten hell sendt til flere andre, også til avisen som fører kristenordet i sine spalter og lot sin leder forkynne: «Intet er så destruktivt som hatet.»

Er det så at adgangen til å komme hatet til livs er omvendt proporsjonal med høyden på samfunnsstigen?

Måtte vårt land bli velsignet med mange «landeplager»!

Røros 7. juni 1949.

K. E. Marstrander.

Major Langelands

nye bok:

«For at I ikke skal dømmes»

koster kr. 12,50 plus porto 65 øre og kan nå bestilles for omgående levering.

«8. Mai» eksp.

Fra Valdres

Jeg må takke B. for hans kommentar i no. 13 til mitt inserat «Fra Valdres» i no. 9 angående den kristelige presses forhold til rettsoppgjøret. Han understreker der, det som jeg også framholdt at grunnen må være frykt, frykt for å komme i opposisjon til massen, frykt for å miste abonnenter. Jeg har også siden sist jeg skrev, stadig speidet etter et deltagende, forsonlig eller ganskyldende ord om rettsforfølgte i «Vårt Land» og «For fattig og rik», som er de kristelige blad jeg leser — men forgjeves. Jeg kan nemlig ikke tenke meg at de nevnte aviser synes det er i sin orden at deres medmennesker blir stilt opp mot en mur og skutt ned eller at — som det her i Valdres er eksempel på, at gamle troskyldige mennesker for mange år siden gav sitt samtykke til medlemskap i N.S. noe som de ved rettsoppgjøret ikke engang erindret at de hadde gjort, ble straffet, og gjort arenløs i 10 år framover. — Det er for øvrig andre måter å miste abonnenter på også enn å holde seg til venns med massen. Jeg kommer f. eks. ikke til å fornye mitt abonnemang på de blader jeg her har nevnt mere. — Det er viktig som B. sier at det kostet de alene mot mengden. Det kostet også den geistlige stand å være så passiv. De få som har våget seg til å si fra, har alle fått papakning, biskop Schjelderup, sogneprestene Ljøstveit og Poulsen m. fl. I sommer skrev sokneprest Gladhaug i Nordre Land en noe hårdhendt artikkel i ett av Gjøvikbladene om rettsoppgjøret. Men han fikk pr. omg. i Opland arbeiderblad beskjed om å holde seg på matta. Opland arbeiderblad er nemlig som alle sine kolleger trofaste i sitt vakthold om Nygaardsvold og Londonregjeringen.

Det skulle vel snart nu med tid og stunder ikke være så risikabelt hverken for geistligheten eller den kristelige presse å våge seg fram med sine virkelige meninger, nu da rettsoppgjørets utøvere selv holder på å slå beina under sitt eget verk ved de gjentagne amnestianordninger, som de skjønner det ikke nytter å sette seg opp i mot lenger.

For nylig sluttet Høires pressekontor en kronikk om det nu oppløste storting slik: «Men partidisciplinen og Oksviks og Torps tilstramning av tøylene ble stadig sterkere markert og kulminerte med det som vil gå over i historien som dette stortings utslettelige skamplott, nemlig forfuskning av valgordningen med sikte på å hindre folkeviljen å komme til uttrykk gjennom det nye stortings sammensetning.»

Ja, heri kan en nok være enig. Men det 93de storting har nok langt verre skamplott å ta med seg inn i historien: aksepteringen og godkjenningen av det urettferdige og ulovlige rettsoppgjøret.

Valdresbonds

Dødssyke N.S.-folk er blitt holdt innesperret i fengsel

Behandlingen av syke, politiske kvinnelige fanger på Bredtveit

Av Øyvor Hansson

I forbindelse med den henstilling til Norges Storting som ble innlevert mandag den 25. juli ved h.r. advokat Otto R. Rød på vegne av syke NS-folk, og som ble kommentert så misvisende av fengselsstyrets ekspedisjonssjef Halvorsen i radio noen dager senere, er det blitt en nødvendighet å trekke fram for offentligheten endel ytterst beklagelige forhold som kaster et grelt lys over den uansvarlighet som fra forskjellige instansers side praktiseres overfor tildels dødssyke politiske fanger.

I denne innledende artikkel skal jeg — så kort det lar seg gjøre — ta fram enkelte rystende eksempler fra Bredtveit fengsel, hvor psykiatriker dr. August Rasmussen fremdeles har ansvaret for fangenes helbred.

En av våre kjente NS-leger — også en kvinnelig psykiatriker — som i ca. 1 år har oppholdt seg som fange på Bredtveit, skriver i en innberetning til biskop Schjelderup i mars i år bl. a. følgende:

«Alle leger avlegger etter endt eksamen ett høytidelig løfte, at en «som lege alltid vil utføre sin gjerning såled og for en akter å forsvare det for samlingen.» Hvis leger og prester hadde sett sin oppgave i dette lys, da kunne de behandle NS-fanger som medmennesker og ikke som en pariakaste. Og hvis de ikke kan det, da bør de iallfall overlate fengselsarbeidet til andre. Jeg vet tilfelle, hvor en prest har nektet å gi nattverden til kristne NS-fanger, og leger har nektet å gi dem medisiner og annen legebehandling, og dette uten hensyn til fangenes legemlige eller sjelelige tilstand, men utelukkende av hensyn til medlemskap i Nasjonal Samling.

Etter alt hva jeg har hørt og sett, er Bredtveit kvinnefengsel i det hele det verste stedet. Der har skjedd utenkelige ugjerninger. Samtidig står det i avisene solskinnfortellinger om hvor godt det er på Bredtveit. — Jeg kjenner svært mange som er kommet fra Bredtveit med knekket helse, legemlig og sjelelig. — Jeg kjenner også flere som var syke da de kom inn bl. a. så jeg en gammel dame på 70 år med brukket lårben, hun var kommet med tog fra T. .... for å settes inn på Bredtveit. Hun ble båret fra bilen og inn på cellen. — Dengang var det samtidig 3 gravide. En av dem så dårlig ut, men ble da endelig sendt bort i 8. måned. En annen fødte sitt barn i Bredtveit fengsel 20 mars. —

Om sitt møte med fru Dorothea Setsaas, som døde på Bredtveit fengsel den 6. juni 1947 skriver hun bl. a.:

«Jeg traff fru Dorothea Setsaas (53 år gammel) på Bredtveit fengsel dagen etter at hun var

satt inn, det var i begynnelsen av april 1947. Jeg er lege, spesialist i psykiatri, men hadde ikke fått tillatelse til å praktisere på Bredtveit. I alle andre fengsler og fangeleire fikk leger som leger og assistere fengselslegen. På Bredtveit var det flere pasienter som i smug søkte råd hos meg. Dette var vanskelig nok, da det var forbudt for fengselsfangene på Bredtveit å snakke sammen. Vi satt innelåst i celler. Når vi var ute og «luftet» gikk vi i små bur med høye plankevegger, og bare to som satt i samme celle fikk gå sammen i ett bur. Konsultasjonene foregikk dels gjennom huller som vi boret i plankegjerdene, dels i små åpninger under plankegjerdet, hvor jeg kunne få ta pulsen, eller kjenne på en øm fot o.s.v., og dels gjennom dørsprekker i burene. Det hendte også at jeg fikk bud om å sitte ved siden av den eller den i kirken, så jeg i trengselen etter gudstjenesten kunne få gitt noen legeråd. Da fru Setsaas konsulterte meg, henvist av sin cellekamerat, tenkte jeg straks at hun ikke ville kunne klare påkjenningen ved å være i fengsel. Med ett så høyt blodtrykk kunne hun lett få et slagtilfelle.

Jeg hadde dengang sittet flere måneder på Bredtveit, og min erfaring var, at om en hadde et aldri så rolig sinn så var det mange ting på Bredtveit som i allfall kunne bringe ens blodtrykk ut av likevekt. Det var dengang bare noen få dager siden hele fengslet hadde gjenlydt av stakkars lille Vallys hjerte-

skjærende skrik da hun ble dradd avsted til mørkecellen, og når en da sitter innstengt og ikke kan hjelpe, så er det en psykisk umulighet å beherske sitt «blodtrykk.» Tilslutt skriver hun om fru Setsaas: «Jeg rådet henne også til å gå til fengselslegen dr. Rasmussen og be om å bli flyttet over til et sykehus.»

Jeg skal gå videre inn på hva der hendte fru Setsaas, da behandlingen av henne er symptomatisk for den måte dr. Augusta Rasmussen driver sin praksis som fengselslege på.

Fru Dorothea Setsaas fra Notodden ble fengslet i begynnelsen av april 1947 og døde på Bredtveit ca. 7 uker senere. Da hun fikk beskjed om at hun skulle settes inn til «soning» gikk hun akkurat og ventet på å bli lagt inn på sykehus til behandling for en meget farlig blodsykdom som hun hadde lidd av i noen år. Av legeattester som hun hadde med ved ankomsten til Bredtveit skal jeg tillate meg å referere følgende:

«Dr. Sturla Schie, Notodden.

Dorothea Setsaas f. 14. desember 1895 har hatt en Polyglobull ved forhøyet blodtrykk R. R. 230/120, siden 1942. Det er lite rimelig at hun vil få et lengere fengselsopphold.

Sturla Schie.» (sign.)

«Overlege A. Schrumph
Spesialist i indremedisinske sykdommer.

St. Joseph's Hospital.

Porsgrunn, den 13. febr. 1947.

På oppfordring attesteres hermed at fru Dorothea Setsaas f. 14. desember 1895 har ligget i St. Josephs Hospital fra 8. desember 1942 til 21. desember 1942 og fra 8. januar 1943 til 22. januar samme år for en sjelden men meget plagsom blodsykdom. Denne siste er dessuten led-

saget av en betydelig blodtrykkforhøyelse. Begge ting i forening gjør at hun ikke tåler legemlige og psykiske påkjenninger og i tilfelle hun utsettes herfor, har dette neppe noen heldig innflytelse på hennes tilstand. Hun er uskikket til annet enn ganske lett arbeid.

A. Schrumph.» (sign.)

Alle medbrakte legeattester ble som vanlig blankt sabotert, og det ble også innleggelseskortet fra St. Soseph's hospital som kom til fru Setsaas' hjem på Notodden dagen etter hennes fengsling og som straks med personlig bud ble videresendt til Bredtveit. Jeg hitsetter en erklæring fra en av fru Setsaas' venninder, og av denne vil det klart framgå hva der videre hendte. Erklæringen lyder som følger:

«På foranledning meddeles at jeg besøkte min venninde, fru Dorothea Setsaas — på Bredtveit fengsel lørdag 3. mai 1947, ca. 3 uker etter at hun ble fengslet. Det gjorde et overordentlig sterkt inntrykk på henne at hun så uventet fikk se meg — og hun begynte straks å storgråte. Av denne grunn var det vanskelig for henne å snakke, men jeg spurte henne om forskjellige ting — bl. a. om hvorledes det sto til med henne. Da ble jeg straks irettesatt (meget skarpt) av frk. Feyling, som betydde meg at slike spørsmål var det forbudt å komme med! Fru Setsaas så meget dårlig ut — tynn og elendig — sterkt opphovnet og rød-

sprengt i ansiktet og med blåsvarte lepper. Hun virket meget redd og forsiktig, men fikk iallefall gitt uttrykk for at hun hadde det forferdelig. Jeg sa da, at det ble nok bedre når hun nå snart kom inn på sykehuset til behandling. Jeg visste nemlig at innleggelseskortet fra St. Josephs hospital var kommet til Notodden dagen etter fru Setsaas var im satt til «soning» — og jeg gikk ut fra som en selvfølge at hun hadde fått beskjed om dette. Men så var ikke tilfellet, og fru Setsaas ble helt hysterisk da hun hørte at innleggelseskortet forlengst var brakt til Bredtveit med personlig bud (bl. a. V. ...). Og at hun intet visste herom. Vi ble da avbrutt i vår samtale — atakelig av frk. Feyling — som meget bistert erklærte at det var nettopp av den grunn hun (fru Setsaas) hadde vært til undersøkelse på Rikshospitalet, hvor det ble konstatert at hun først kunne sone straffen og så kunne hun komme på sykehus!

Jeg ba om å få gi min syke venninde to appelsiner jeg hadde tatt med til henne — men dette ble jeg nektet! Jeg måtte ta appelsinene med meg hjem igjen.

Da jeg forlot fru Setsaas etter det anglementerte kvarters samtale, var hun oppløst i gråt. Det var siste gang jeg så henne i live. P. t. Oslo, 9. mai 1949.

H. .... S. ....» (sign.)

Den i ovennevnte erklæring nevnte undersøkelse på Rikshospitalet resulterte i en uttalelse med sålydende konklusjon:

«Det foreligger her en sikker polyglobull. Hvis pasienten skulle

Forta. side 12.

Landssvikpoliti og domsstoler —

Forts. fra side 3.

så tallene for de ca. 700, hvorav 500 skal løslates i år. Det vil være vanskelig å oppgi antall dager for deres vedkommende.

Hva koster så dette, vil man spørre. Sikkert er det at man vil komme opp i noen uhyggelige tall, men de er godt skjult i statsregnskapene, og det er vel heller ikke noen av folkets kårne, som våger å etterlyse dem i stortingets spørretime. Der skal nemlig være ro om rettsoppgjøret, sier overbøddelen. Så meget våger vi allikevel å påstå, at Marshallhjelpen til det nødstedte Norge vil bli bare blåbær mot de summer som rettsoppgjøret under A-partiets ledelse har kostet vårt land. Vi vet at det har vakt ubehagelig oppmerksomhet på den annen side av Atlanteren, hvor man er fullt a jour, men velger ikke å ville blande seg inn i et lite lands forhold for ikke å krenke demokratiet. Da er det takknemligere å demonstrere litt overfor de kommunistiske lyd-

rikeland, for det avleder så godt oppmerksomheten fra nærmere-liggende problemer, som f. eks. negrenes stilling i Gods own country. — Men hva våre hjemlige forhold angår, så skal regningen til slutt fram på bordet, for den dag kommer da også skattebetalerne vil ha litt å si tross dagens partidiktatur og ensrettethet.

Den russiske forfatter Leo Tolstoj (1828—1910) har i sine anarkistiske aforismer følgende sentens: Ingen som ikke har sittet i fengsel, vet hvordan staten er.

Titusener av NS-folk har gått denne skole og de kjenner både staten og dens tjenere. Denne lærdom kan komme til å innebære følger for den selvsamme stat, som under sitt sosialiststyre fortsetter sin fengselstraffikk med uforminsket styrke og som ikke synes å ville ta lærdom av tiden og begivenhetene. Kanskje det var en utvei å følge Tolstoj's oppskrift. Hvis det da ikke allerede er for sent.

Har De lest Birger Kvittings bok «Angrer du ikke?»

Boken koster kr. 10,— pluss porto. Bestillinger sendes til «8. Mai»s ekspedisjon, Box 41, Kristiansund eller

GRIPAR FORLAG
Kristiansund N.

Forspillet til tragedien i 1940

Forts. fra side 2.

Hør angstens rop fra fjell til sjø, nå må vår ungdom ut og dø som annet slaktefe!

«Nationen» for 1. juni 1940.

En skulle tro at de menn som dengang gikk i brodden for niddingsverket, nå måtte være ferdig her til lands, og at alle medløperne fra dengang nå ville kle seg i sekk og aske. Men vi har sett hvorledes det er gått. Slik har giften ett seg inn i folkelegemet, så korrumpert er mengden blitt, den mengden som etter Søren Kierkegaards prekensamling er «det onde i verden», at de menn som skulle bære det tyngste ansvaret for vår største nasjonale skam, blir hedret som ingen andre, mens medløperne brisker seg som aldri før. Dette skjer med tilslutning og heia-rop fra hele den infiserte dagspressen, den som samme Kierkegaard kaller «statenes ulykke».

Overfor disse ovringer, som en samlet og med en foraktelig nevning kan kalle mengdens berggraving, lyder samvittighetens bud: Hold minnet friskt!

For oss som nå blir forfulgt for våre meningers skyld, kan det vel være det samme. Engang, om en stakkert stund, skal vi møtes for en høyere domstol. Der nytter intet snakk om folkedom, eller å vise til hylet foran Pilatus' dør, — der råder det høyeste og reneste autokrati. Og der vil alle dere som var med på rakkertjenesten her, få svare hver for seg.

Men for helsebot i folket og for de slekter som skal komme gjelder det å holde minnet friskt. Om dette minnet er aldri så sårt, om det skulle rokke aldri så meget på tilliten til de siste dagers samfunnsstøtter helt opp til troens fot. — God keep my memory green.

Det ligger utenfor tanken her å rulle opp hele forspillet til 1940. Derfor kommer jeg bl. a. ikke inn på det spørsmål om det i 1940 var kappløp mellom England og Tyskland for å få satt seg fast her, og/eller om tyskerens landgang i Norge var provosert av Churchill. Overlege Johan Scharffenberg har gang på gang bedt om at alle dokumenter som kaster lys over dette spørsmål må bli offentliggjort. I Morgenbladet for 24. mars 1948 skriver han således:

— — — En av de viktigste oppgaver vil være redegjørelse for vestmaktens invasionsplaner. —

De dokumenter som er offentliggjort i de tyske hvitbøker IV og VI, er ekte, hertil kommer dokumenter hos Minart, Reynaud m. fl. Jeg har selv samlet en del men Utenriksdepartementet er selvfølgelig langt bedre underrettet. Det er min faste overbevisning at England og Frankrike hadde besluttet okkupasjon av minst tre havner på Norges kyst, men Tyskland kom først i kappløpet. Chamberlains dementi i Underhuset 9. april 1940 var løgn.

I samme blad for 17. desember 1948 kommer han tilbake til spørsmålet i disse ordelag:

Men vil ikke en eneste representant også ta opp kravet om at Utenriksdepartementet skal offentliggjøre i sin helhet alle dokumenter som kaster lys over den norske og den utenlandske politikk som trakk Norge inn i krigen? Utenriksdepartementet synes ikke å bry seg om mine gjentatte henstillinger, men et krav fra Stortinget vil virke.

Forgjeves. Men om enn taushet også kan være talende, må jeg la det ligge.

Det som heretter følger blir, stykkevis og delt, omkring hendinger som har etset seg inn i minnet, slik at det ennå svir og brenner.

For at framstillingen ikke skulle bli oppjaget og spredt, har jeg måttet utelate enkelte såre trekk. Således bl. a. den livsfornekten- de retning, dødslinjen som Universitetets rektor er talsmann for som vel fikk sitt mest makabre utslag i resolusjonen fra den kommunistiske kvinnekongressen 1924 om lov til å drepe småbarn innen 24 timer etter fødselen.

Framstillingen er søkt konsentrert omkring undergravninger av landets forsvarsmakt, og den oppøsinga mot forsvaret som arbeiderpartiene drev med i en menneskealder.

Gårdeiere!

Tidligere N.S.-lærer ønsker kjøpe eller leie et lite godt hus, helst med litt jord. Sentralt, Østlandet. Bill. m. «Eldre, stille ordensfolk nr. 199».

Hallo, Oslo!

Velstillet enslig ektepar med de beste attester, ønsker bra leilighet i Oslo-distriktet. Mannen N.S. og sak oppgjort. Bill. m. nr. 171.

Stenograf.

Øvet stenograf — helst med kjennskap til engelsk og tysk — søkes for straks tiltredelse.

Halsten Bjørnsund A.s.
Molde

Hjelp i huset

Eldre ektepar på Hamar søker hjelp i huset fra 14. oktober 1949. Gjerne eldre, gjerne familiemedlem.

E. GRILL FASTING,
St. Olavsgt. 72, Hamar

Salg til gårdbrukere — Reisende

eller agent med bil eller motorsykkel søkes av Oslofirma for salg av meget stor forbruksartikkel. B. m. «Utmerket stilling nr. 204».

Vant gårds- og skogsarbeider

får plass straks.

EINAR RYEN,
Otta st., Gudbrandsdal

Hjelp — selvhjelp.

Jeg mistet still. p. g. a. medl. NS. Delv. invalid etter fengs. opph. 14 års praks. fra adm. still. i off. tjen. 2 år i aviseksp. Søker pass. arb. Kass., sekretær, bokh., aviseksp. e. l. Helst Østlandet.

Event. søk. lån t. å komme i gang m. hønseri/gartneri. Har pass. tomt. Bill. «Familieforsørger», nr. 185.

NYE BØKER.

Følgende bøker omtales ikke i den «demokratiske» norske presse og bør derfor leses av alle som søker etter det nye som gror:

Fra B. Dybwad Brochmann foreligger:

«Bibelen og naturvitenskapen», ... 250 sider ..... kr. 9,60

to slags kollektivism, 400 s. > 1

«Kristus i samfunnet» — eller to slags kollektivism 400 s. .... > 16,00

«Dengang Per Storo vilde avromantisere «Per Gynt», 48 s. .... > 1,50

Åpent brev til generallissimus Stalin og president Truman 45 s. .... > 2,50

(Kan også fåes i engelsk utgave) ..... > 2,00

«Menneskelig vilje», 92 s. ... > 2,50

Rettssaken i mot B. Dybwad Brochmann (stenografisk referat) 380 s. .... > 13,00

Tillegg: Høyesteretts behandling av samme sak, 80 s. > 3,00

Skriv til M. LUDVIGSEN, Kirkegt. 49, Bergen.

Jente

som kan stille lite fjøs søkes. Helst eldre. Politisk innst. likegyldig. Lys og vann innl. Pent sted.

Skriv til

Tannlege John Fosstvedt,
adr. Anstad i Troms

N.S.-kar,

noe vant med gårdsarbeide, får plass straks hos Johan Bjørnstad. Billett st., Østre Toten.

Vi ønsker leid

mindre hytte, del derav, sel ell. 1 rum i påsken 50. B. m. «2 pers. nr. 198».

Gårdbrukere.

Gift landsungdom, 24 år, ønsker plass på gård fra 1. oktober. Har et barn på 7 år. Bill. m. «Leilighet må skaffes nr. 202».

Porteføljemaker

søkes til liten fabrikk på Sørlandet. Framtidsmuligheter. Billett bes sendt ekspedisjonen, m. «Porteføljemaker», nr. 193.

Husk kontingenten

Til «8. mai», Box 41, Kristiansund N.

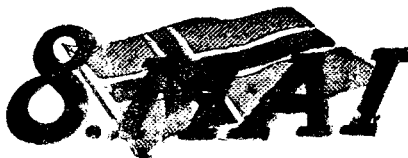
Undertegnede overtar .... aksjer a kr. 50,— i

8. MAI A.S.

..... den ..... 1949.

(Navn og adresse)

AVERTER

ABONNER

Fra vår utenlandspost --

Norske kopperslagere.

Under rubrikken «Utrikeskrønika» skriver Heureka i «Vägen Framåt» bl. a. følgende:

«Vi mener at en ikke skal skrive på noe papir uten at det i det høyeste grad er nødvendig. Skulle vi av den grunn ikke bli med på en eller annen diplomatlunch i Washington, så mener vi at vi har klart oss bra allikevel. Nordmennene skriver imidlertid på og blir med i sine luncher. Nå har imidlertid ettertankens blekhet kommet til Oslo, og den brede kjeff er noenlunde blitt noe høvelig — ja, som om den er smurt med honning. Og man er også begynt å undres om hvordan det skal bli med forsvarsforbundet.

Vi for vår del trodde at denne sak var avgjort.

På revyene i Oslo ble det i vinter sunget — svenskene vil hjelpe «så lite som mulig, så lite som mulig». Og intet kan vel den ynkelige svenske hjelpen være for de store nordmennene. Seierherrene i andre verdenskrigen, som nå med kraftig hånd råder opp med landsforræderne.

— Det «pampige» norske demokratiet har gått sammen med Amerikas Forente Stater, verdens største nasjon! Må altså stormakten Norge gå videre på sin seg. Vi stakkars små svensker må stå der vi har stått oss, og vi blir nok nødt til å høre når de norske beskyldningene om feighet, når vi ensamme og uten å finne papir med stormaktenees ordrer må svare for vår hvite front, vesterlands forsvær mot Østen».

F-SYMBOL ET MOT RUSSENE

Det engelske blad «Daily Telegraph» forteller følgende fra Berlin:

Medlemmene av en organisasjon i Berlin som kaller seg «Kampgruppen mot umenneskelighet» har valgt bokstavet «F» (første bokstav i det tyske ord Freiheit) som symbol for sin motstandskamp mot russerne. De har oppfordret tyskerne i sovjet-sonen til å bruke bokstavet som en demonstrasjon mot den kommunistiske politikk. Oppfordringen er allerede fulgt, og F-en er blitt malt på husvegger og murer i Leipzig, Weimar, Magdeburg, Brandenburg og i Berlins sovjet-sektor.

Dr. Rainer Hildebrandt, som er kampgruppens formann uttaler at Europa må være på det rene med at 2 500 000 tyskere øst for Oder—Neisse-linjen er blitt drept eller deportert under Stalin-systemet, og at minst 160 500 mennesker har passert gjennom konsentrasjonsleir i sovjet-sonen.

Avisen Abend, som utkommer med amerikansk lisens, forteller at general Kubaloff, som oppgis å være sjef for den tyske avdeling i det russiske sikkerhetsdepartement, nettopp har vært på en inspeksjonstur i sovjet-sonen for å undersøke forholdene innen det såkalte folkeparti og det russiske statspoliti. Avisen forteller at generalen reiste inkognito, og at han særlig interesserte seg for de skoler hvor man utdanner offiserer for det hemmelige politi.

General Kubaloff sies å være en av Kremles få virkelige eksperter på Tyskland. Under kommunisturilighetene i 1923 var han forbindelsesoffiser mellom kommunistene og det bolsjevikiske politbyrå.

DET ER BROGET I DANMARK

Den tidligere danske minister P. Skov skriver i tidsskriftet «Øjeblikket»:

«Vor velvise og velmenende regering, som omsorgsfuldt tager sig af alle befolkningsgrupper og sørger for at ingen bliver forulempet, synes mærkeligt nok at have glemt enn klasse medborgere, som dog ogsaa kunde have krav paa lidt medfølelse. Vi læser daglig i avisene om, at der er utstedt amnesti for værne-magere, udfærdiget benaadning for Schalburgmænd, frafaldet tiltale mod stikkere og givet nazister skadeserstatning for varetægtaarrest. Det er jo overmaade smugt og velbetænkt, at vi fejrer grundlovsjubilaet ved at vise overbærenhed overfor disse vildfarne faar og gengiver dem deres borgerlige stilling og agtelse. Saa kan vi alle i godt broderskab fejre jubilaet uden nogen mislyd. Vi har saa etterkommet Christmas Møllers parole: Vi er alle paa anklagebænken, — som vel oprindeligt var mentet paa politikere, men nu med anerkendelsesværdig liberalisme er udstrakt til det hele folk.

De eneste, som ikke har nydt godt af denne alminnelige fraternisering, synes at være de tidligere modstandsmænd: dem har ingen tænkt paa med benaadninger, genindsættelser og erstatninger. Naturligvis er stor del af dem ligger jo godt og fredeligt i Mindelunden. Men der er, det ved vi alle af erfaring, talrige andre, som paa grund af deres indsats i modstandskampen har mistet deres stilling lidt skade paa deres helbred og forskertset deres borgerlige ære ved beskyldninger for omgang med tyskerne. Naturligvis har disse mænd og kvinder gjort sig skyldige i opsætsighed mod dem, der efter Kongens proklamation havde «en myndighed at øve» baade Tyskere og Danskere. Men de har sikkert forlængst fortrudt det og vil alrig gøre det mere. Derfor bør vi dog maaske vise en rimelig overbærenhed mod disse ungdommelige fusentaster, der meldte sig til Don Quixotes brigade i stedet for som de burde, at hyppe deres egne kartofler og bygge Tyskernes fæstningsværker.»

Gasskamre

I «The Spectator» for 25. februar 1949 skriver J. Raymond Phillips bl. a.:

I Spectator for 4. februar antyder Janus at det var et gasskammer i virksomhet i Belsen konsentrasjonsleir (i nazitiden). I virkeligheten fantes det ingen gasskamre, og den største del av de mange tusen dødsfall skyldes underernæring og tyfus — —.

Kirken, lagorganisasjonen —

Forts. fra side 1.

skapes.» Og her er vi ved kjernepunktet.

— Skal demokratiet ha noen sjanse, må det ikke være bygget på et ortodoks system, men være et kald, ikke noe statisk, men noe dynamisk, og her blir det spørsmål om menneskenes kvalitet. Sviktet kaldet, vil vi komme til å fortsette på den vei vi er slått inn på, de rivaliserende krefters samfunnsødeleggende spill og skiftende systemers kamp om makten — veien til undergang.

Vi vet i dag mere om atomet enn om menneskesjelen, som kjenner atomet. Er det så ikke på tide, at vi begynner å tenke litt på selve opprindelsen. Vi ser nok at F.N.s undervisningsorganisasjon på sitt sommermøte i Mexico City har besluttet å foreta undersøkelser om begrepet demokrati og den rolle begrepet

spiller gjennom forskjellige tolkninger, når det gjelder ideologiske konflikter. Men det er ikke nok. Vi må begynne hver især å sysle med kjernen i dette problem, og her kan også vi være med, som i misforstått demokrati, i hatets og intolleransens navn er blitt samfundets forstøtte og som i dag har enten å tie og gå tilgrunne eller å bane veien for en ny og tendende måte å skape et impulserende menneskebilde på, noe som kan bære fremtiden i sitt skjød.

Men da må vi ta med alle de tre begreper som er behandlet i denne artikkel, som er ment bare som et streiftog inn i jungelen. Vi oppfordrer alle som har evnen og motet til å ta en liten tur opp i mastetoppen og skaffe seg et overblikk. Det er umaken verd. Og kanskje det heller ikke er for sent.

Dødssyke NS-folk er blitt holdt —

Forts. fra side 10.

få en hensiktsmessig behandling burde hun legges inn i sykehus. Da sykdommen er kronisk og hun har hatt den i mange år bør hun vel først sitte tiden sin og få sykehusbehandling etter endt fengselsopphold. I mellomtiden ville en anbefale egghvittefattig kost, sløyfe kjøtt og fisk og leve på en nærmest vegetarisk kost. Hun kan komme tilbake hit til kontroll.

Medisinisk poliklinikk
Rikshospitalet (sign.)»

(Uthevelsene gjort av undertegnede).

Som man vil bemerke har vedkommende lege, som har avgitt denne uttalelse om fru Setsaas, unnlatt å signere uttalelsen med sitt eget navn.

På Bredtveit fikk aldri en pasient en diett som angitt i Rikshospitalets «forslag», — heller ikke fru Setsaas. Hun kom heller ikke en eneste gang til Rikshospitalet «til kontroll». Den dagen da hun om morgenen begynte sin døds-kamp — som før nevnt den 6. juni 1947 — ble hun ved ½6-tiden om aftenen omsider kjørt til Rikshospitalet, men var død ved framkomsten dit.

Det kan her være på sin plass å reise spørsmålet om hvorvidt dr. Augusta Rasmussen er kompetent til å inneha stilling som fengselslege, rent bortsett fra at hun ikke gjør hva hun burde for syke politiske motstandere.

Er hennes kvalifikasjoner som lege så tilfredsstillende at det kan ansees forsvarlig at hun driver praksis utenom sitt spesialfag psykiatrien?

At dr. Augusta Rasmussen i sin diagnose av fru Setsaas' sykdom har tatt avgjørende og skjebnesvangert feil, vil man kunne konstatere ved å sammenlikne de to følgende legeerklæringer, den ene fra henne selv, den annen fra spesialisten, overlege dr. Schruppf ved St. Josephs Hospital Porsgrunn.

Dr. Augusta Rasmussens uttalelse lyder som følger:

«Fru Dorothea Setsaas var hos meg kort etter innkomsten. Hun hadde en sjelden blodsykdom som er forbundet med forhøyet blod- (Polyglobuli). Sykdommen er uhelbredelig. Hun fikk beskjed om at hun måtte hvile (ev. ligge) når som helst hun følte trang til det og ikke bry seg det minste om arbeide.»

Overlege, dr. Schruppf skriver:

Imidlertid skal jeg gjerne bekrefte, at Deres mor led av en Polyglobuli (abnormt tykt blod) og at hun var temmelig medtatt på grunn av denne sykdom, særlig fordi hun samtidig hadde et meget høyt blodtrykk. Da det er kommet et par nye, effektive midler mot denne sykdom etter krigen, var jeg meget interessert i å hjelpe henne til en slik behandling.»

(Uthevelsene gjort av undertegnede).

Det kan ikke være tvilsomt at fru ingeniør Setsaas hadde levet i dag, hvis hun hadde fått den humane og samvittighetsfulle behandling som direktør Margrete Parm i så overbevisende ordelag beretter om, at fangene på Bredtveit får. Og hva så med at «det aldri er blitt satt inn svake fanger» der?

At det har vært drevet — og fremdeles drives — psykisk press bl. a. ved trusler om repressalier overfor politiske fanger, er et sørgelig faktum som heller ikke er helt ukjent på Bredtveit.

Om det blir nødvendig og ønskelig, kan det fremskaffes overbevisende materiale til å belyse også disse, for Norge så nedverdige forhold.

Oslø, den 4. august 1949

Gyvor Haasom.